

GARD - Pracownia Urbanistyczno - Architektoniczna - mgr inż. arch. Anna Woźnicka
siedziba: ul. Traktorowa 43/2, 91-117 Łódź; adres korespondencyjny: ul. Telefoniczna 46F, 92-016 Łódź
NIP 947-106-73-33; REGON 100834104, tel. 530641655, 509959368, 508655541; biurogard@gmail.com

**OPRACOWANIE EKOFIZJOGRAFICZNE
NA POTRZEBY
PLANU OGÓLNEGO GMINY WILCZĘTA**

Zlecniodawca:

Gmina Wilczęta

Wilczęta 84, 14-405

Autorzy opracowania:

mgr. Mikołaj Antonowicz – autor ekofizjografii

mgr. inż. arch. Anna Woźnicka – główny projektant planu ogólnego

Łódź, wrzesień 2025

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1 Podstawy prawne opracowania	4
1.2 Metodyka opracowania	6
2. Struktura środowiska przyrodniczego i zagospodarowania terenu objętego planem	7
2.1 Podstawowe informacje o gminie i jej położeniu	7
2.2 Ukształtowanie terenu	8
2.3 Budowa geologiczna	10
2.4 Wody powierzchniowe	13
2.5 Wody podziemne	14
2.6 Warunki klimatyczne	17
2.7 Warunki glebowe	18
2.8 Lasy	19
2.9 Flora i fauna	20
2.10 Zagospodarowanie terenu	22
2.10.1 Rolnictwo i użytkowanie gruntów	22
2.10.2 Mieszkalnictwo, demografia i gospodarka	23
2.10.3 Infrastruktura techniczna	25
2.10.4 Gospodarka odpadami	27
3. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz walorów krajobrazowych	28
3.1 Formy ochrony przyrody	28
3.2 Środowisko kulturowe	38
4. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego	41
4.1 Stan zanieczyszczenia powietrza	41
4.2 Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych	45
4.3 Stan zanieczyszczenia wód podziemnych	48
4.4 Klimat akustyczny i hałas	48
4.5 Jakość gleb	49
4.6 Promieniowanie pól elektromagnetycznych	49
4.7 Zagrożenie powodziowe	49
4.8 Susza	51

4.9 Tereny osuwiskowe	51
4.10 Azbest	51
4.11 Pożary lasów	52
4.12 Syntetyczna ocena stanu środowiska	52
4.13 Ocena odporności środowiska na degradację i zdolność do regeneracji, powiązania przyrodnicze.....	53
5. Waloryzacja ekofizjograficzna i ocena przydatności środowiska dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania terenu	56
5.1 Ocena przydatności środowiska dla zabudowy i działań inwestycyjnych	56
5.2 Ocena przydatności środowiska dla funkcji mieszkaniowej, przemysłowo produkcyjnej, rolniczej, rekreacyjno-wypoczynkowej i uzdrowiskowej	59
6. Określenie ograniczeń wynikających z konieczności ochrony zasobów środowiska lub występowania zagrożeń.....	61
7. Podsumowanie i wnioski do planu ogólnego	67
Materiały źródłowe.....	70
Spis rysunków	72
Spis tabel.....	73

1. Wprowadzenie

1.1 Podstawy prawne opracowania

W polskim systemie prawa ochrony środowiska pojęcie „opracowanie ekofizjograficzne” pojawiło się w 2000 roku na mocy nieobowiązującej już ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2000 r. Nr 109, poz. 1157).

Obecnie podstawy prawne dotyczące opracowań ekofizjograficznych zawiera ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647). Zgodnie z art. 72 ust. 4 i 5 tej ustawy, przez opracowanie ekofizjograficzne rozumie się dokumentację sporządzaną na potrzeby planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa, charakteryzującą poszczególne elementy przyrodnicze na obszarze objętym planem i ich wzajemne powiązania. Szczegółowo zakres merytoryczny i wymagania formalne dla takich opracowań określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. 2002 nr 155 poz. 1298). Według § 5 i 6 ww. opracowania ekofizjograficzne składają się z części kartograficznej oraz opisowej. Część kartograficzna i opisowa opracowania obejmuje:

- 1) rozpoznanie i charakterystykę stanu oraz funkcjonowania środowiska, udokumentowane i zinterpretowane przestrzennie w zakresie:
 - a) poszczególnych elementów przyrodniczych i ich wzajemnych powiązań oraz procesów zachodzących w środowisku,
 - b) dotychczasowych zmian w środowisku,
 - c) struktury przyrodniczej obszaru, w tym różnorodności biologicznej,
 - d) powiązań przyrodniczych obszaru, w tym różnorodności biologicznej,
 - e) zasobów przyrodniczych obszaru z jego szerszym otoczeniem,
 - f) walorów krajobrazowych i ich ochrony prawnej,
 - g) jakości środowiska oraz jego zagrożeń wraz z identyfikacją źródeł tych zagrożeń;
- 2) diagnozę stanu i funkcjonowania środowiska, a w szczególności:
 - a) ocenę odporności środowiska na degradację oraz zdolności do regeneracji,
 - b) ocenę stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej,

- c) ocenę stanu zachowania walorów krajobrazowych oraz możliwości ich kształtowania,
 - d) ocenę zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi,
 - e) ocenę zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi,
 - f) ocenę stanu środowiska oraz jego zagrożeń i możliwości ich ograniczenia;
- 3) wstępną prognozę dalszych zmian zachodzących w środowisku, polegającą na określeniu kierunków i możliwej intensywności przekształceń i degradacji środowiska, które może powodować dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie;
- 4) określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej, polegające w szczególności na wskazaniu obszarów, które powinny pełnić przede wszystkim funkcje przyrodnicze;
- 5) ocenę przydatności środowiska, polegającą na określeniu możliwości rozwoju i ograniczeń dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru;
- 6) określenie uwarunkowań ekofizjograficznych, formułowanych w postaci wniosków z analiz, prognoz i ocen, stosownie do przedmiotu i skali sporządzanego planu zagospodarowania przestrzennego, które w szczególności obejmują:
- a) określenie przydatności poszczególnych terenów dla rozwoju funkcji użytkowych, a w szczególności: mieszkaniowej, przemysłowej, wypoczynkowo-rekreacyjnej, rolniczej, leśnej, uzdrowiskowej, komunikacyjnej, z uwzględnieniem infrastruktury niezbędnej do prawidłowego spełniania tych funkcji,
 - b) wskazanie terenów, których użytkowanie i zagospodarowanie, z uwagi na cechy zasobów środowiska i ich rolę w strukturze przyrodniczej obszaru, powinno być podporządkowane potrzebom zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska i zachowania różnorodności biologicznej,
 - c) określenie ograniczeń wynikających z konieczności ochrony zasobów środowiska lub występowania uciążliwości i zagrożeń środowiska oraz wskazanie obszarów, na których ograniczenia te występują.

Niniejsze opracowanie ekofizjograficzne powstało wskutek rozpoczęcia procedury planistycznej związanej ze sporządzeniem planu ogólnego gminy Wilczęta na mocy Uchwały Nr

VII/46/24 Rady Gminy Wilczęta z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Wilczęta oraz umowy Nr 271.3.6.2025 zawartej dnia 28 lipca 2025 r. w Wilczętach pomiędzy Gminą Wilczęta, Wilczęta 84, 14-405 Wilczęta, reprezentowaną przez Wójta Gminy Wilczęta – Marcina Krzyżanowskiego przy kontrasygnacie Skarbnika Gminy – Moniki Gońca, a GARD - Pracownią Urbanistyczno-Architektoniczną – mgr. inż. Anna Woźnicka, z siedzibą na ul. Traktorowej 43/2, 91-117 Łódź.

1.2 Metodyka opracowania

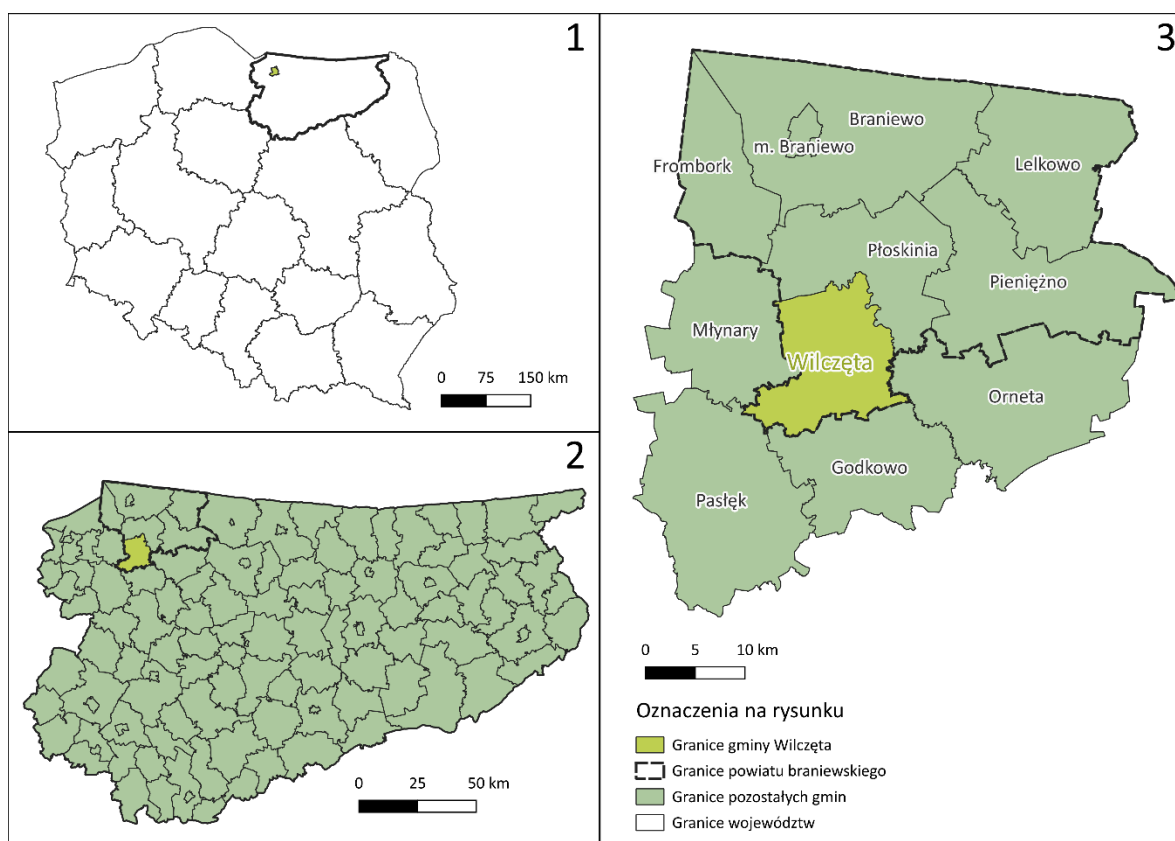
Opracowanie ekofizjograficzne gminy Wilczęta jest dokumentacją niezbędną do sporządzenia planu ogólnego gminy. Zawiera ono szczegółową charakterystykę elementów środowiska przyrodniczego na obszarze objętym planem oraz opis ich wzajemnych powiązań. Celem opracowania jest dostarczenie wiedzy o uwarunkowaniach przyrodniczych istotnych dla zrównoważonego rozwoju przestrzennego gminy, ochrony jej zasobów naturalnych oraz ograniczenia potencjalnych zagrożeń środowiskowych. Dokument składa się z części opisowej i kartograficznej. Przy opracowaniu zastosowano metodykę opartą na analizie stanu środowiska przyrodniczego. Wykorzystano przy tym m.in. dane z zasobów BDOT10k, map geologicznych, hydrogeologicznych, geośrodowiskowych, glebowo-rolniczych, a także raporty i plany dotyczące obszarów chronionych. Uwzględniono również wcześniej sporządzone dokumenty planistyczne i strategiczne gminy, informacje z gminnych systemów informacji przestrzennej, literaturę naukową oraz inne opracowania z zakresu ochrony środowiska. Wyniki niniejszego opracowania mogą zostać wykorzystane do:

- wskazania terenów przeznaczonych do zabudowy z uwzględnieniem ich przydatności i ograniczeń wynikających z ochrony i warunków środowiska,
- wskazania, jakie elementy środowiska (m.in. układ hydrograficzny, rzeźba terenu, gleby) wpływają na możliwości zagospodarowania przestrzennego,
- określenia obszarów wymagających szczególnej ochrony przyrodniczej i zasobów naturalnych,
- wsparcia decyzji planistycznych, które umożliwiają zrównoważony rozwój gminy, minimalizując negatywny wpływ na środowisko naturalne,
- opracowania zleceń w zakresie zarządzania środowiskiem, adaptacji do zmian klimatycznych i minimalizowania zagrożeń środowiskowych.

2. Struktura środowiska przyrodniczego i zagospodarowania terenu objętego planem

2.1 Podstawowe informacje o gminie i jej położeniu

Gmina Wilczęta jest gminą typowo wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, przynależną do powiatu braniewskiego. Siedzibą gminy jest wieś Wilczęta. Zajmuje powierzchnię 14 789 ha (148 km²), stanowiąc 12,29% powierzchni powiatu. Gmina graniczy od północy z gminą Płoskinia (powiat braniewski), od wschodu z gminą Orneta (powiat lidzbarski), od południa z gminami Godkowo i Pasłęk (powiat elbląski) i od zachodu z gminą Młynary (powiat elbląski) (Rys. 1). Sieć osadniczą gminy Wilczęta tworzy 14 sołectw (Bardyny, Dębiny, Gładysze, Księżno, Ławki, Nowica, Słobity, Słobity Stacja – Góry, Sopoty, Spędy, Stare Siedlisko, Tatarki, Wilczęta i Dębień-Karwiny) w których znajduje się łącznie 23 miejscowości. Siedzibą gminy jest Urząd Gminy w Wilczętach, Wilczęta 84, 14-405 Wilczęta.

Rys. 1. Położenie gminy Wilczęta na tle Polski (1), województwa warmińsko-mazurskiego (2) i powiatu braniewskiego wraz z sąsiadującymi gminami (3)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowego Rejestru Granic

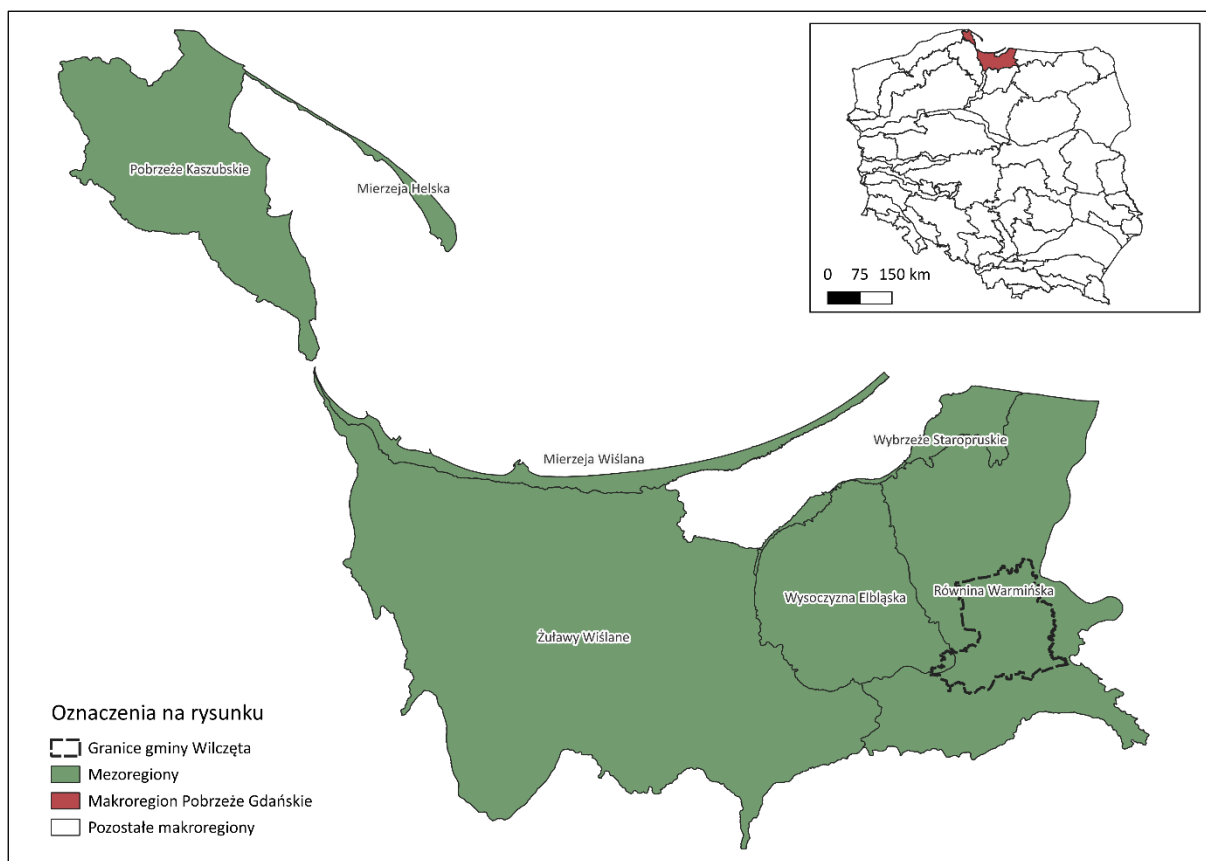
Obszar gminy charakteryzuje się malowniczym krajobrazem, na który składają się pagórki oraz cenne kompleksy leśne. Jest to gmina silnie rolnicza, z dużym udziałem terenów zielonych i leśnych. Znajduje się nad rzeką Pasłęką, stanowiącą wschodnią granicę gminy. Dolina rzeki Pasłęki była ważną historyczną granicą Pogranicza oraz Warmii. Od czasów „pokoju toruńskiego” (1466 rok) teren gminy należał wraz z gminą Młynary do Prus Książęcych, w odróżnieniu od Warmii i rejonu Elbląga, które weszły w skład należących do Królestwa Polskiego Prus Książęcych. Nie wykształciła się tu gęsta i mocno zaludniona sieć osadnicza. Obszar gminy zawsze leżał na uboczu głównych szlaków handlowych. Obszar ten leży w krainie historycznej o nazwie Pogórze – z niemieckiego Oberland. Granica oddzielająca Pogórze od Warmii biegnie wzdłuż rzeki Pasłęki. Stopniowo umacniały się na tym terenie majątki rycerskie przekazywane przez Krzyżaków za zasługi, które stawały się ośrodkami życia politycznego, administracyjnego i kulturalnego. W ten sposób, pod koniec XVI wieku powstało ogromne dominium rodu Dohna. Duhnowie przybyli z Niderlandów, początkowo osiedlili się w Morągu, a następnie zakładali bardzo reprezentacyjne siedziby na ziemiach całych Prus Wschodnich, aż do Królewca. W tej części Prus główną siedzibą stały się Słobity, ponadto należały do nich majątki w: Gładyszach, Karwinach, Ławkach i Spędach. W miejscowościach: Słobity, Gładysze, Karwiny, Ławki i Spędy, wzniesione zostały wspaniałe rezydencje dorównujące sztuce europejskiej.¹

2.2 Ukształtowanie terenu

Gmina Wilczęta według regionów fizycznogeograficznych Polski przynależy do prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pobrzeża Południowobałtyckiego, makroregionu Pobrzeża Gdańskiego i mezoregionu Równiny Warmińskiej. Jedynie niewielki południowo-zachodni fragment gminy należy do mezoregionu Wysoczyzny Elbląskiej (Rys. 2).²

¹ *Strategia Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2016-2026*

² Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.), *Regionalna geografia fizyczna Polski*, Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań 2021,

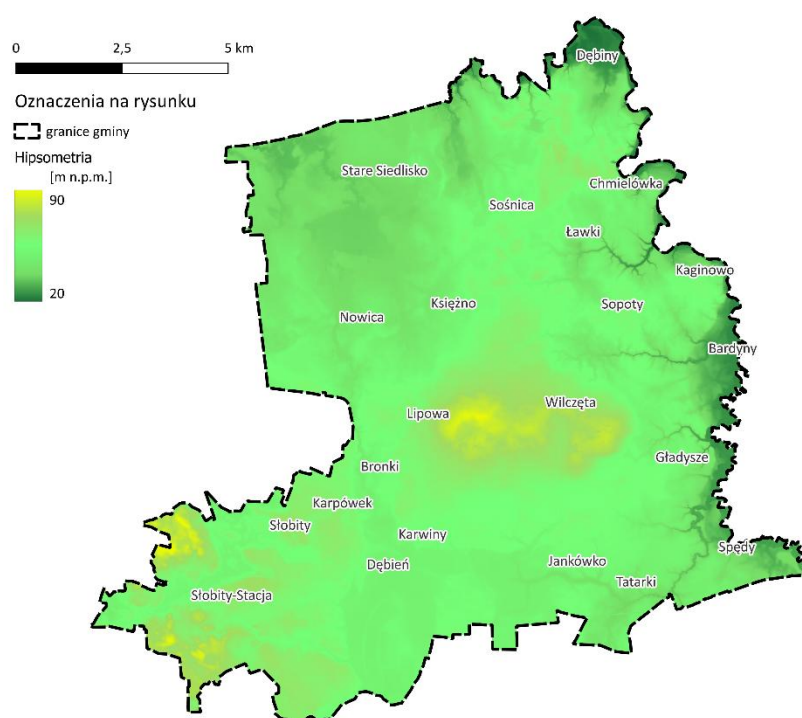

Rys. 2. Położenie gminy Wilczęta na tle mezoregionów znajdujących się w makroregionie
Pobrzeża Gdańskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PIG-PIB

Krajobraz makroregionu określają różnorodne wzniesienia i obniżenia erozyjne, zbudowane z osadów miocenu, a lokalnie paleogenu i kredy. Równina Warmińska, obejmująca w większości gminę Wilczęta położona jest pomiędzy wybrzeżem Zalewu Wiślańskiego oraz Wysoczyzną Elbląską, Pojezierzem Dzierżgońsko-Morąskim i Wzniesieniami Górowskimi. Jest to region wydłużony na kierunku północ-południe, z odnogą ku zachodowi, do Żuław. Mezoregion pokryty jest w większości przez gliny lodowcowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe, iły i mułki zastoiskowe, torfy, osady wytopiskowe, lokalnie przez deluwia i utwory akumulacji szczelinowej. Rzeźba terenu kształtowała się głównie pod wpływem efektu działalności lądolodu stadiału górnego ostatniego zlodowacenia Wisły. Region tworzą plejstocenyjskie równiny akumulacji zastoiskowej, przecięte współczesnymi dolinami rzek z wytopiskami, wysoczyzny morenowe płaskie i faliste, równiny sandrowe, rynny subglacjalne, zagłębienia powstałe po martwym lodzie, kemy oraz miejscami równiny torfowe. Sieć rzeczna regionu tworzą głównie Pastęka i Bauda uchodzące do Zalewu Wiślańskiego oraz rzeka Wąska,

odprowadzająca wody w kierunku zachodnim do jeziora Druzno. Doliny rzeczne urozmaicone są przez tarasy akumulacyjne, krawędzie i stoki. Pod względem deniwelacji terenu gminy Wilczęta, sięgają one ok. 75 m. Najniżej położonym obszarem jest dolina rzeki Pastęki (zbiornik Pierzchały) – 18,9 m n.p.m. Najwyższym punktem jest natomiast Wielka Góra koło wsi Góry (za zachód od wsi Słobity) – 93,17 m n.p.m. Rys. 3 przedstawia hipsometrię obszaru gminy. Widoczne są pojedyncze wzniesienia w centralnej oraz południowo-zachodniej części gminy oraz obniżenia wzdłuż cieków wodnych. Pozostały teren położony jest na wysokości ok. 40-60 m n.p.m.

Rys. 3. Hipsometria gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne na podstawie Numerycznego Modelu Terenu,

<https://www.geoportal.gov.pl/> [dostęp z dn. 24.08.2025]

2.3 Budowa geologiczna

W podziale tektonicznym obszar całego makroregionu znajduje się w monoklinie mazursko-podlaskiej, należącej do platformy wschodnioeuropejskiej. Dokładniej, gmina Wilczęta usytuowana jest w obrębie syneklizy perybałtyckiej. Podłoże krystaliczne stanowią prekambryjskie granodioryty i granitoidy na głębokości ok. 2800-3000 m. Na głębokości około 1600 m leży kompleks skał paleozoicznych w postaci piaskowców, mułowców, iłowców i wapieni. Powyżej nich zalegają permskie mułowce, iłowce, wapienie i anhydryty. Kompleks

utworów mezozoicznych stanowią osady o miąższości około 1200 m. Są to piaskowce, zlepieńce, iłowce, mułki, mułowce, margle i piaski dochodzące do 300 m. Powyżej nich usytuowane są osady paleogeńskie – iły, mułki, piaski o miąższości sięgającej 90 m. W obrębie serii mioceńskiej mogą występować wkładki węgla brunatnych. Utwory pochodzące z okresu czwartorzędu reprezentowane są głównie przez osady zlodowaceń południowo-, środkowo i północnopolskich. Są to wzajemnie występujące iły i mułki zastoiskowe, gliny zwałowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe. Przypowierzchniową część gminy budują osady związane ze stadiem leszczyńsko-pomorskim. Reprezentowane są przez piaski i żwiry wodnolodowcowe, iły i mułki zastoiskowe, gliny zwałowe, utwory piaskowo-żwirowe moren czołowych, ozów i kemów oraz piaski rzeczne tarasów nadzalewowych. Utwory holocenne stanowią kilkumetrowej miąższości piaski rzeczne tarasów zalewowych oraz namuły i torfy, które akumulowane są współcześnie w dolinach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych terenu.³

Gmina Wilczęta posiada złoża w postaci kopalin złożonych z surowców ilastych ceramiki budowlanej oraz torfów. Obecnie prowadzona jest wyłącznie eksploatacja torfów ze złoża Józefów. Pozostałe złoża są wstępnie, bądź szczegółowo rozpoznane (Tabela 1).

Tabela 1. Złoża kopalin w gminie Wilczęta

4.	Rej. Słobity	IB 2170	surowce ilaste ceramiki budowlanej	pokładowa	złoża rozpoznane szczegółowo	brak danych	20,58	brak użytkowników złoża
----	--------------	---------	------------------------------------	-----------	------------------------------	-------------	-------	----------------------------

³ Dominiak S., Korona W., Hrybowicz G., Bojakowska I., Kwecko P., Tomassi-Morawiec H., PIG-PIB, *Objaśnienia do mapy geologicznej Polski 1:50 000, Arkusz Chruściel (60)*, Warszawa 2012; Krogulec E., Wierchowicz J., Bojakowska I., Kwecko P., Tomassi-Morawiec H., Hrybowicz G., PIG-PIB, *Objaśnienia do mapy geologicznej Polski 1:50 000, Arkusz Dobry (96)*, Warszawa 2012

L.p.	1.	2.	3.
Nazwa złoża	Gładysze	Józefowo	Osiek
Nr. kopaliny	IB 2171	TO 6683	IB 2175
Kopaliny główne	surowce ilaste ceramiki budowlanej	torfy	surowce ilaste ceramiki budowlanej
Forma złoża	pokładowa	pokładowa	pokładowa
Stan zagospodarowania	złoże rozpoznane szczegółowo	złoże zagospodarowane	złoże rozpoznane wstępnie
Data rozpoczęcia eksploatacji	brak danych	01.01.1962	brak danych
Powierzchnia [ha]	29,38	172,5	159,8
Aktywni użytkownicy	brak użytkowników złoża	Agaris Poland sp. z o.o.	brak użytkowników złoża

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PIG-PIB, MIDAS, <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/start>

Złoże Józefowo położone jest bezpośrednio w sąsiedztwie rezerwatu przyrody Osiek. Ponadto leży w granicach Słobickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W związku z powyższym, złożo Józefowo posiada decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach. Decyzja ta została wydana w dniu 14.02.2025 roku o znaku RRBOŚ.6220.1.2020 określająca środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia polegająca na uzyskaniu decyzji przedłużającej ważność koncesji na wydobywanie torfu do 2045 roku. Szacuje się, że w ramach planowanego przedsięwzięcia możliwe do wydobycia zasoby to ok. 1400 tys. m³ torfu. Wydobyty torf zostanie zastosowany w rolnictwie i ogrodnictwie. Przewidywany czas

eksploatacji szacowany jest na około 20 lat i jest uzależniony od zapotrzebowania. Wydobycie kopaliny prowadzone będzie w sezonie eksploatacyjnym, który będzie trwał od ok. 15 kwietnia do ok. 30 września. Transport torfu, roboty dodatkowe (w tym remontowe), prowadzone będą przez cały rok, a w szczególności poza sezonem eksploatacyjnym. Wszystkie warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, wymagania dotyczące ochrony środowiska i pozostałe zasady przedstawia Decyzją Wójta gminy Wilczęta - Nr 1/2025 (RRBOŚ.6220.1.2020). Na terenie złoża funkcjonuje tym samym obszar i teren górniczy o tej samej nazwie – Józefowo. Wyznaczone zostały 26.07.1996 r. Powierzchnia obszaru górniczego to 1 395 700 m², a terenu górniczego – 1 725 000 m².

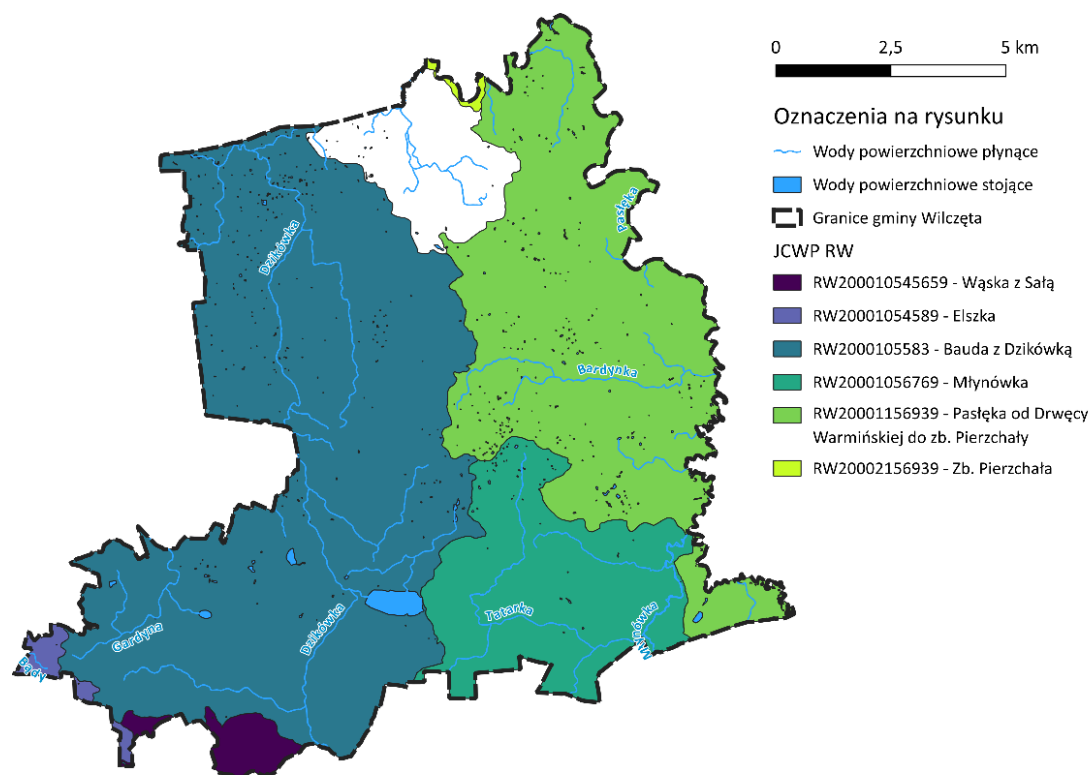
2.4 Wody powierzchniowe

Zasoby środowiska przyrodniczego gminy Wilczęta obejmują m.in. wody powierzchniowe, które składają się z rzek oraz stawów. Należą do nich przede wszystkim rzeka Pasłęka, ciągnąca się wzdłuż wschodniej i północnej granicy gminy. Posiada duży potencjał faunistyczny, florystyczny i retencji wody. Charakterystyką tej rzeki jest różnorodność i silnie rozwinięta sieć wodna. Długość rzeki wynosi 211 km, średni spadek to ok. 1,08‰, a średni przepływ (na odcinku gminy Wilczęta) wynosi 12 m³/s. Rzeka przepływa przez kilka jezior (m.in. znajdującego się tuż przy północnej granicy gminy Wilczęta – jeziora Pierzchalskiego). Są to zbiorniki naturalne o dość znacznych powierzchniach, a tym samym o znaczącej roli w łagodzeniu skutków dużych wezbrań w rzece. Obniżanie się wodostanów rzecznych przypada na miesiące letnie i jesienne, wznoszenie zaś na koniec zimy i na wiosnę. Źródłiska rzeki położone są na wysokości 188 m n.p.m., na zabagnionych łąkach w pobliżu wsi Gryżliny, na północny wschód od Olsztynka. Rzeka omijając miasto Braniewo uchodzi do Zalewu Wiślańskiego koło osady rybackiej Stara Pasłęka.⁴ Dopływami rzeki Pasłęki w granicach gminy są rzeka Bardynka, płynąca przez centralną część gminy oraz rzeka Młynówka ze swoim dopływem – rzeką Tatarką (południowo-wschodnia część gminy). W zachodniej części znajdują się dopływy rzeki Baudy, tj. rzeka Gardyna, Dzikówka oraz mniejsze bezimienne cieki. Rzeka Bauda ma długość wynoszącą 54 km. Bierze początek w okolicach Milejewa, u podnóża Góry Maślanej na wysokości 197 m n.p.m., najwyżej położonego miejsca Wzniesień Elbląskich.

⁴ Passaria.org, Opis rzeki Pasłęki, <https://passaria.org/opis-rzeki-pasleki/>

Bauda uchodzi do Zalewu Wiślanego w okolicy Fromborka na terenie Wybrzeża Staropruskiego.⁵

W granicach gminy Znajduje się 6 zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych rzecznych, które razem przynależą do obszaru dorzecza Wisły i regionu wodnego Dolnej Wisły. Są to: Zb. Pierzchały, Bauda z Dzikówką, Elszka, Młynówka, Pasłęka od Drwęcy Warmińskiej do zb. Pierzchały oraz Wąska z Sałą.

Rys. 4. Wody powierzchniowe gminy Wilczęta wraz z podziałem na JCWP RW

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z aPGW

2.5 Wody podziemne⁶

Gmina Wilczęta znajduje się w I hydrogeologicznym regionie północnomazowieckim. System wodonośny tego obszaru tworzą wody pięter: czwartorzędowego, neogeńsko-

⁵ Komorowski J., Wrześniewski M. *Program Ochrony Środowiska Gminy Wilczęta na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2019*, Wilczęta, kwiecień-maj 2013,

⁶ Magier J., Państwowy Instytut Geologiczny, *Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000*, Arkusz Chruściel nr 60, Warszawa 1998; Lubowiecki W., Państwowy Instytut Geologiczny, *Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000*, Arkusz Dobry (0096), Warszawa 1998

paleogeńskiego i kredowego. Cechą jest dominujący poziom wodonośny w utworach piaszczystych zlodowacenia północnopolskiego (stadiał leszczyńsko-pomorski). Pozostałe czwartorzędowe poziomy jak również piętro neogeńsko-paleogeńskie mają znaczenie lokalne. Piętro kredowe nie ma znaczenia użytkowego. Na warunki hydrologiczne znaczący wpływ ma rzeka Pasłęka. Układ hydroizohips wskazuje na łączność hydrauliczną poziomów wodonośnych niezależnie od głębokości występowania. Spływ wód podziemnych generalnie odbywa się w kierunku rzeki Pasłęki, zaś w niewielkiej części zachodniej w kierunku rzeki Baudy. Wody mają na ogół charakter subartezyjski. Jedynie lokalnie w dolinie Pasłęki zwierciadło wody użytkowego poziomu związanego z najmłodszymi utworami czwartorzędowymi charakteryzuje się zwierciadłem swobodnym. Generalnie na obszarze gminy wyodrębnić można trzy główne użytkowe poziomy wodonośne:

- poziom górny czwartorzędowy związany z osadami piaszczystymi zlodowacenia północnopolskiego,
- poziom dolny czwartorzędowy związany z osadami piaszczystymi zlodowacenia południowopolskiego (lokalnie neogeńsko-paleogeńskie),
- poziom neogeńsko-paleogeński związany z piaszczystymi osadami miocenu, oligocenu oraz paleocenu.

Występujące w granicach gminy Wilczęta jednostki hydrogeologiczne mają zróżnicowany charakter. W północnej i zachodniej części wydajność potencjalna studni wierconej waha się od 30 do 50 m³/h na zachodzie i od 50 do 70, a miejscami nawet do 120 m³/h w północnej części. Ponadto posiadają one dobrą izolację. Na części wschodniej, wydajność ta nie przekracza 30 m³/h, a izolacja jest słaba. Zasoby dyspozycyjne jednostkowe na terenie gminy są mniejsze niż 100 m³/24h/km². Wody te należą do Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) Nr. 19.

Pobierana woda podziemna jest zużywana na potrzeby gospodarki komunalnej, rolnictwa, leśnictwa oraz przemysł na cele produkcyjne. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych w Gminie Wilczęta występuje na głębokości 0 ÷ 5 m (w południowej części

gminy). Szczególnie dobrą zasobnością w wody podziemne o małej możliwości zanieczyszczenia charakteryzuje się obszar środkowej i południowej części gminy.⁷

W obrębie gminy Wilczęta wyznaczonych jest 33 otworów wiertniczych w większości wywierconych w celach hydrogeologicznych. Występują one na zróżnicowanej głębokości. Najpłycej występujące otwory nie przekraczają 30 m, a najgłębsze sięgają ponad 2,5 km (o charakterze złożowym). Tabela 2 przedstawia następujące otwory wiertnicze na terenie gminy Wilczęta.

Tabela 2. Otwory wiertnicze na terenie gminy Wilczęta

Lp.	Nr CBDG	Nazwa	Głębokość [m]	Cel wiercenia	Stratygrafia na dnie	Miejscowość
1.	13953	GŁADYSZE	117	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Gładysze
2.	13941	GŁADYSZE	26	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Gładysze
3.	13914	GŁADYSZE	28,5	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Gładysze
4.	13947	GŁADYSZE 1	2784	złożowy	mezoproterozoik	Gładysze
5.	119967	GŁADYSZE 1A	2567	złożowy	kambr środkowy	Gładysze
6.	13954	GŁADYSZE 2	2850	złożowy	mezoproterozoik	Spędy
7.	13868	GŁADYSZE 2	104	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Gładysze
8.	121389	GÓRY S-1	108	hydrogeologiczny	plejstocen	Góry
9.	12156	GÓRY S-2	108	hydrogeologiczny	plejstocen	Góry
10.	12161	JÓZEFOWO 1	31	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Karwiny
11.	122746	KARWINY S-1	52	hydrogeologiczny	plejstocen	
12.	13869	KARWINY S-2	160	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Karwiny
13.	13870	KARWINY SUSZARNIA/1	41	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Karwiny
14.	3356968	LEŚNE GÓRY S-1	36,5	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Góry
15.	12162	LEŚNE GÓRY S-2	43	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Góry
16.	13898	LIPOWA S-1	40	hydrogeologiczny	trzeciorzęd	Lipowa
17.	13872	LIPOWA S-2	45	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Lipowa
18.	12511	SŁOBITY	152	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Słobity
19.	3486001	SŁOBITY S-1	67,6	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Słobity
20.	12169	SŁOBITY S-2	69	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Słobity

⁷ Komorowski J., Wrześniewski M. *Program Ochrony Środowiska Gminy Wilczęta na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2019*, Wilczęta, kwiecień-maj 2013,

21.	121892	SŁOBITY-SZKOŁA	63,7	hydrogeologiczny	plejstocen	Słobity
22.	3171936	SOPOTY 1	61,3	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Sopoty
23.	13885	SPĘDY PGR	31,5	hydrogeologiczny	czwartorzęd	Spędy
24.	3486002	SPĘDY S-2	29	hydrogeologiczny		Spędy
25.	13871	SPĘDY S-3A	31	hydrogeologiczny	plejstocen	Spędy
26.	3486004	STARE SIEDLIŚKO P-1	10	hydrogeologiczny		Stare Siedlisko
27.	3486005	STARE SIEDLIŚKO P-2	11	hydrogeologiczny		Stare Siedlisko
28.	3486006	STARE SIEDLIŚKO P-3	10,8	hydrogeologiczny		Stare Siedlisko
29.	3486000	TATARKI S-1	32,5	hydrogeologiczny		Tatarki
30.	3485999	TATARKI S-2	58,5	hydrogeologiczny		Tatarki
31.	13961	WILCZĘTA	32	hydrogeologiczny	plejstocen	Wilczęta
32.	13942	WILCZĘTA S-1	108,5	hydrogeologiczny	plejstocen	Wilczęta
33.	3486003	WILCZĘTA S-4	50	hydrogeologiczny		Wilczęta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CBDG Otwory wiertnicze, <https://otworywiertnicze.pgi.gov.pl/results> [dostęp z dn. 27.08.2025]

2.6 Warunki klimatyczne⁸

Klimat gminy jest dość umiarkowany. Związany jest bezpośrednio z wpływem mas powietrza polarno-morskiego. Według regionalizacji rolniczo-klimatycznej Romualda Gumińskiego, gmina Wilczęta leży w dzielnicy III (Wschodnio-Bałtycka). W porównaniu z sąsiadującą dzielnicą Mazurską, dzielnica Wschodnio-Bałtycka jest cieplejsza. Klimat charakteryzuje się chłodnymi latami oraz łagodnymi zimami. Średnie temperatury powietrza zimą wahają się między 0°C, a -1°C. Średnia temperatura powietrza latem wynosi 18°C. Średnia roczna temperatura mieści się w zakresie 8-9°C. Dzielnica ta charakteryzuje się wysoką wilgotnością (średnia roczna ok. 80%) z powodu bliskiego sąsiedztwa Zalewu Wiślańskiego, jak i samego Morza Bałtyckiego. Roczne sumy opadów wahają się w granicach od 600 do 750 mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się około 40-50 dni w skali całego roku. Średnie roczne zachmurzenie nie przekracza 68%, a średnia suma usłonecznienia wynosi ok. 1700-1750 godz./rok. Średnie całkowite promieniowanie słoneczne w roku wynosi około 9,75 MJ/m²dobę

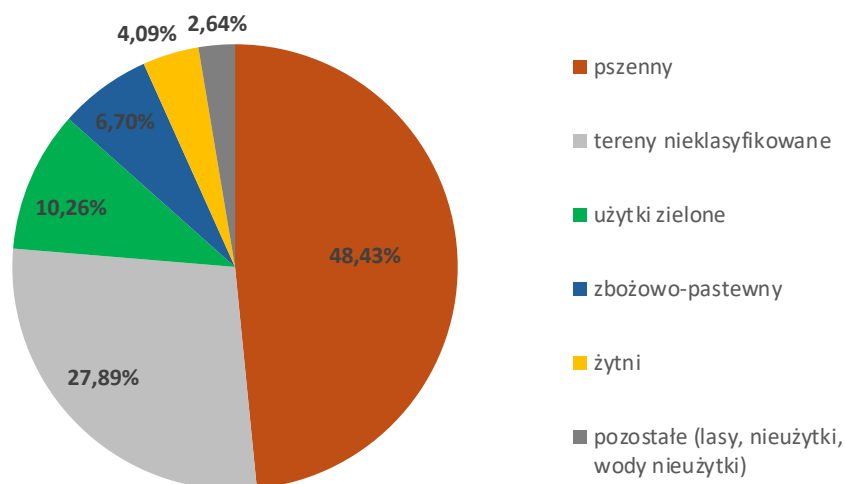
⁸ Dane meteorologiczne prezentowane na podstawie publikacji *Atlas klimatu Polski (1991-2020)*

(duża przydatność dla potrzeb energetyki słonecznej). Średnia roczna prędkość wiatru wynosi ok. 4 m/s. W porze letniej od 3 do 3,5 m/s, a zimą powyżej 4 m/s. Wiatry wieją głównie z kierunku zachodniego i południo-zachodniego. Średni czas trwania okresu wegetacyjnego trwa ok. 225 dni. Region, w którym znajduje się gmina Wilczęta nie jest szczególnie narażony na zagrożenie związane z burzami. Średnia roczna liczba dni z burzą waha się między 19, a 20 dni. Ogólne warunki klimatyczne modyfikowane są przez lokalne czynniki fizjologiczne. Największy wpływ na zróżnicowanie klimatu mają przede wszystkim: rzeźba terenu, bliskość Zalewu Wiślanego, rodzaj gruntu, stosunki wodne oraz pokrycie roślinne.

2.7 Warunki glebowe

Gleby na terenie gminy Wilczęta wykształcone są na utworach ostatniego zlodowacenia północnopolskiego: gliny zwałowe, piaski, żwiry polodowcowe, torfy i aluwia rzeczne. Na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (licencja nr IG-WODGiK.7522.57.2025_28_P), wśród kompleksów przydatności rolniczej, na terenie gminy dominuje kompleks pszenno-dobry wśród których dominują gleby brunatne o wysokich wartościach rolniczych. Są to w przewadze gleby II, IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej. Występują pospolicie w granicach całej gminy. Najlepsze gleby klasy II obejmują również tereny użytków zielonych bardzo dobrych i dobrych. Same kompleksy pszenne dobre obejmują aż 47,7% powierzchni gminy Wilczęta. Pozostałe gleby związane są głównie z występowaniem kompleksów użytków zielonych (bardzo dobre i dobre – 3,98%, średnie – 5,76%, słabe i bardzo słabe – 0,51%). Ponadto wyróżnia się kompleks zbożowo-pastewny mocny – 6,7% powierzchni gminy z glebami klas IIIb - IV. Duży udział na analizowanym obszarze mają tereny nieklasyfikowane, które obejmują 27,89%. Nielicznie występują kompleksy żytne (4,09%).

Na podstawie Art. 11. ust. 1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82) wyłączenie z produkcji użytków rolnych wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego i organicznego, zaliczonych do klas I, II, III, IIIa, IIIb, oraz użytków rolnych klas IV, IVa, IVb, V i VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, a także gruntów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2–10, oraz gruntów leśnych, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne – może nastąpić po wydaniu decyzji zezwalających na takie wyłączenie.

Rys. 5. Struktura kompleksów przydatności rolniczej gleb na terenie gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z WODGiK Olsztyn

Pod względem typów gleb, łącznie na terenie gminy Wilczęta występuje ok. 106 km² sklasyfikowanych gleb. Wśród tych typów, jak wspomniano wcześniej dominują gleby brunatne, obejmując łącznie 84% powierzchni gminy, z czego same brunatne właściwe zajmują 62,36%. Miejscami występują zbiorowiska czarnych ziem właściwych (4,74%), czarnych ziem zdegradowanych i szarych ziem (2,01%), madzecznych (6,16%) i gleb glejowych (2,04%). Pozostałe gleby do których należą gleby bielcowe, mułowo-torfowe, torfowo-mułowe, murszowo-mineralne i murszowate oraz torfy i gleby murszowo-torfowe to zaledwie 1,06%.

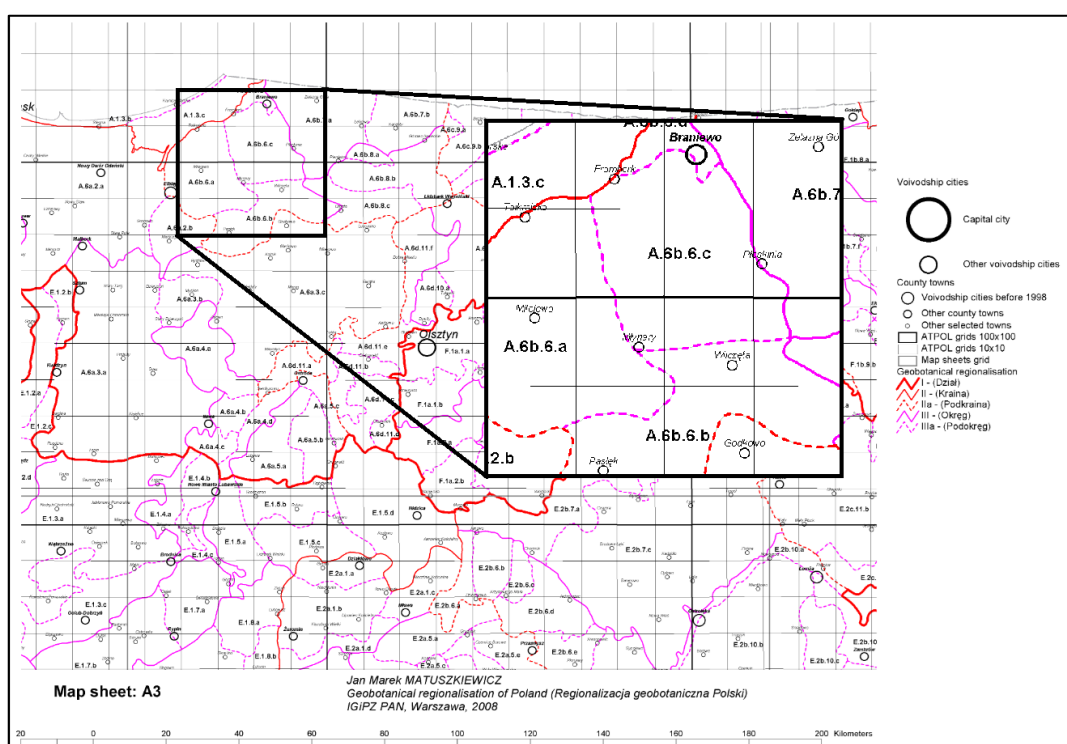
2.8 Lasy

Lasy stanowią ważny element środowiska gminy Wilczęta. Według danych z Banku Danych Lokalnych GUS na stan z 2024 roku łączna powierzchnia gruntów leśnych gminy Wilczęta stanowi 4013,19 ha, co stanowi 26,6% całej gminy. Dominują lasy publiczne (ponad 97%), a prywatne stanowią niecałe 3%. Tym samym występujące tu lasy są w większości własnością Skarbu Państwa, zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Lasy gminy Wilczęta położone są na terenach objętych w większości zarządem Nadleśnictwa Młynary. Niewielki fragment w północno-zachodniej części przynależy do Nadleśnictwa Zaporowo. Lasy spełniają różne funkcje gospodarcze w postaci zdolności do produkcji biomasy i ciągłego powtarzania tego procesu, co umożliwia trwałe użytkowanie

drewna i surowców niedrzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej. Ponadto pełnią funkcje ekologiczne, ochronne (nasienne, glebochronne i wodochronne) i społeczne. Obszar Nadleśnictwa Młynary znajduje się w I Krainie Bałtyckiej, 7 Dzielnicy Elbląsko-Warmińskiej i 8 Dzielnicy Pojezierza Iławsko-Brodnieckiego. Największy udział siedlisk w powierzchni ma las świeży (Lśw), następnie miejsce zajmują: Las wilgotny (Ls), Las mieszany świeży (LMśw), Ols (Ol) oraz Las mieszany wilgotny (LMw). Głównymi gatunkami lasotwórczymi są: buk zwyczajny, dąb szypułkowy, sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, olsza czarna, lipa drobnolistna i świerk pospolity.⁹

2.9 Flora i fauna

Według regionalizacji geobotanicznej Polski, opracowanej przez J.M. Matuszkiewicza z 2008 roku, gmina Wilczęta znajduje się w jednostce nazywanej Dział Pomorski (A), Kraina Wschodniopomorska (A.6), Podkraina Warmińska (A.6b.). Okręg Elbląski (A.6b.6.) w podokręgach Pasłęcki (A.6b.6 b) od południa i Fromborski (A.6b.6 c) (Rys. 6).

Rys. 6. Położenie gminy Wilczęta na tle mapy regionów geobotanicznych Polski, Arkusz A3

Źródło: Matuszkiewicz J.M., 2008

⁹ Nadleśnictwo Młynary, Charakterystyka Nadleśnictwa, <https://mlynary.olsztyn.lasy.gov.pl/lasy-nadleśnictwa> [dostęp z dn. 27.08.2025]

W granicach gminy Wilczęta określa się roślinność potencjalną, czyli hipotetyczny stan roślinności, opisany fitosocjologicznymi jednostkami zbiorowisk roślinnych, jaki mógłby być osiągnięty na drodze naturalnej sukcesji pierwotnej lub wtórnej, gdyby oddziaływania człowieka zostały wyeliminowane, a właściwa dla danego regionu roślinność mogła w pełni wykorzystywać możliwości stwarzane przez zróżnicowane siedliska. Według J.M. Matuszkiewicza do gatunków roślinności potencjalnej w granicach omawianej gminy zalicza się:

- Olsy środkowoeuropejskie (*Carici elongatae-Alnetum*) z grupy higrofilnych lasów liściastych,
- Nadrzeczne łęgi wierzbowo-topolowe (*Ficario-Ulmetum typicum*) z grupy higrofilnych lasów liściastych,
- Niżowe łęgi jesionowo-olszowe (*Fraxino-Alnetum* (*Circaeo-Alnetum*)) z grupy higrofilnych lasów liściastych,
- Grądy subatlantyckie serii ubogiej i żyznej (*Stellario-Carpinetum*) z grupy grądów,
- Kontynentalne bory bagienne (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*)

Obecnie występującymi formacjami flory, prócz wcześniej wymienionych zbiorowisk leśnych wśród których występują m.in. buk zwyczajny, dąb szypułkowy, sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, olsza czarna, lipa drobnolistna i świerk pospolity, wyróżnia się inne, nieleśne zbiorowiska roślinne. Są to zbiorowiska łąkowe i szuwarowe w dolinach rzek, pola uprawne, roślinność urządzona parków, cmentarzy, ogrodów działkowych, zadrzewienia przywodne, śródpolne i przydrożne oraz mchy czy porosty. Pod względem fitosocjologicznym roślinność jest dość silnie zróżnicowana, co wynika z rzeźby terenu, ale i przede wszystkim z dużego zróżnicowania bogactwa siedlisk. Głównym składnikiem szaty roślinnej są zbiorowiska leśne, znaczny jest udział roślinności wodnej, mniejszy – bagienno torfowiskowej, łąkowej i synantropijnej. Roślinność gminy Wilczęta nie pełni wyłącznie funkcji krajobrazowo-estetycznej, ale także ekologiczną, korzystnie wpływając na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska rolniczego. Do cech tutejszej szaty roślinnej należą: młodość flory rozwiniętej dopiero po wycofaniu się lądolodu skandynawskiego (ok. 12 tys. lat temu), bogactwo gatunków północnych, wygasanie zasięgów licznych gatunków roślin środkowo i zachodnioeuropejskich, występowanie gatunków przejściowych – sosna zwyczajna oraz gatunków granicznych, które osiągają tu granice naturalnego zasięgu. Istotna z punktu

widzenia ochrony ścisłej, na terenie rezerwatu Osiek (znajdującego się w granicach gminy Wilczęta) występuje Malina moroszka.

Wśród występujących zwierząt na terenie Nadleśnictwa Młynary, jak i gminy Wilczęta wyróżnia się różne gatunki ssaków (31 gatunków), ptaków (niecałe 140 gatunków), płazów (11 gatunków), gadów (5 gatunków), owadów (m.in. zalotka większa, czerwończyk nieparek i in.).¹⁰

2.10 Zagospodarowanie terenu

2.10.1 Rolnictwo i użytkowanie gruntów

Rolnictwo stanowi ważną część gospodarki gminy Wilczęta. Większość gospodarstw prowadzi produkcję wielokierunkową bez wyraźnie określonej specjalizacji. W strukturze upraw przeważa uprawa zbóż, a w szczególności uprawa żyta i pszenżyta co jest uwarunkowane jakością gleb. Do pozostałych należą ziemniaki oraz rzepak. W zakresie hodowli zwierząt, dominują hodowla trzody chlewnej, bydła opasowego i mlecznego oraz drobiu. Warunki do prowadzenia rolnictwa na terenie gminy Wilczęta są bardzo dobre. W strukturze gospodarstw rolnych dominują te o wielkości 15 ha i więcej (123 na stan z 2020 roku). Łącznie gospodarstw rolnych jest ok. 231. Powierzchnia gruntów rolnych wynosi ok. 7500 ha, stanowiąc ok. 51% powierzchni całej gminy. Same użytki rolne obejmują 7213 ha (Tabela 3).

Tabela 3. Struktura gruntów rolnych na terenie gminy Wilczęta w roku 2020

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia [ha]
grunty ogółem	7 533,96
użytki rolne ogółem	7213,43
użytki rolne w dobrej kulturze	7189,45
pod zasiewami	4013,59
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	88,09
uprawy trwałe	8,69
łąki trwałe	2605,33
pastwiska trwałe	468,6
pozostałe użytki rolne	23,98

¹⁰ Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Olsztynie, RGLP w Olsztynie, *Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Młynary Obręb Młynary – Program Ochrony Przyrody (Elaborat)*, Olsztyn 2017

lasy i grunty leśne	120,68
pozostałe grunty	199,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS

2.10.2 Mieszkalnictwo, demografia i gospodarka

Zasoby mieszkaniowe określone są jako ogół mieszkań zamieszkiwanych i niezamieszkiwanych, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Na stan z 2024 roku¹¹, w gminie Wilczęta znajduje się 597 budynków mieszkalnych o przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania wynoszącej 75,5 m². Samych mieszkań jest natomiast 953 wraz z 3599 izbami. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 71 948 m². Przeważająca jest zabudowa jednorodzinna. Miejscami występuje zabudowa wielorodzinna. 98,6% budynków podłączonych jest do sieci wodociągowej, natomiast jedyne 28,7% podłączonych jest do sieci kanalizacyjnej. W przypadku samych mieszkań, Tabela 4 przedstawia % mieszkań wyposażonych w instalacje.

Tabela 4. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy

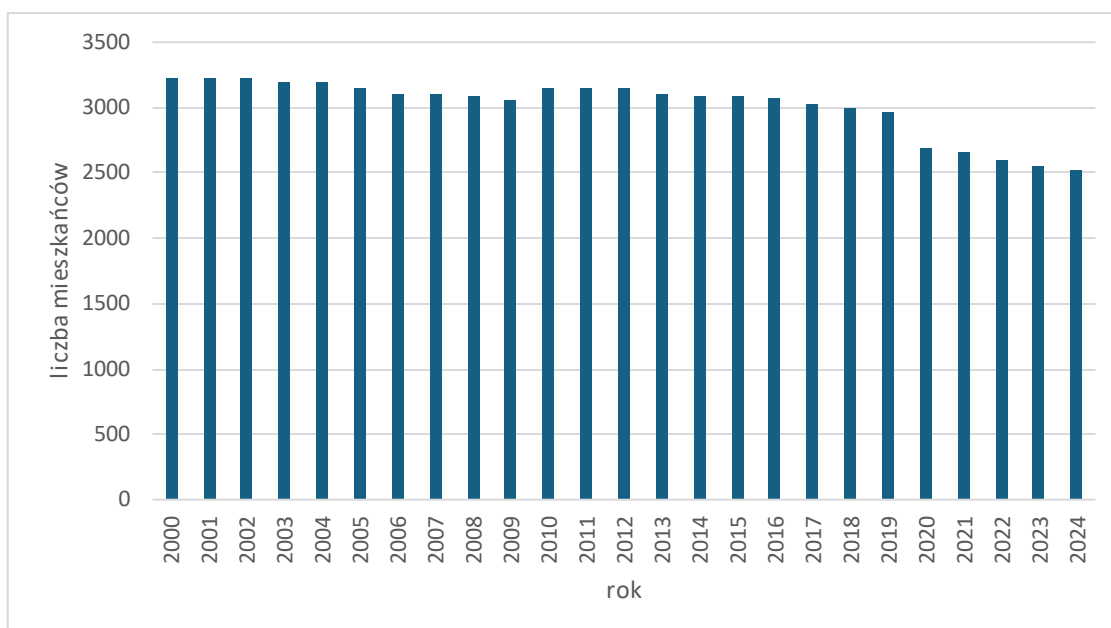
Wilczęta na stan z 2023 roku

Instalacja	% mieszkań
wodociąg	96,4
ustęp splukiwany	85,5
łazienka	81,1
centralne ogrzewanie	66,3
gaz sieciowy	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS

Według danych GUS gminę Wilczęta, na koniec 2024 roku zamieszkiwało 2516 osób, z czego 50,1% stanowią kobiety, a 49,9% mężczyźni. Obecnie notuje się notoryczny spadek mieszkańców gminy (Rys.7). Spadek ten wynika z ujemnego salda ludności (przewaga wymeldowani do miast i innych gmin). Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi 17 os./km². Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 14,4% mieszkańców, produkcyjnym – 62,2%, poprodukcyjnym – 23,3%.

¹¹ Bank Danych Lokalnych GUS

Rys. 7. Zmiana liczby ludności na terenie gminy Wilczęta w okresie lat 2000-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie Wilczęta w 2023 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 160 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 125 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Wilczęta najwięcej (5) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Pod kątem liczby zatrudnionych pracowników, najwięcej (156) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 10% podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 41,3% podmiotów, a 48,8% podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Wilczęta najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (38.4%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20.8%).¹² Największym zakładem znajdującym się na terenie gminy jest firma Agaris Poland Sp. z o.o. (dawniej pod nazwą Hollas) zajmująca się wydobywaniem i przeróbką torfu na terenie obszaru górniczego Józefowo. Zakład ten znajduje się w miejscowości Dębien.

¹² Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wilczeta#rejestr-region

2.10.3 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura transportowa¹³

Sieć drogową gminy tworzą głównie drogi wojewódzkie nr 509 relacji Elbląg – Młynary – Drwęczno) oraz nr 506 (Chruściel – Stare Siedlisko – Nowica). Do ważniejszych dróg powiatowych, które powinny być preferowane przy działaniach modernizacyjnych, zapewniających łączność komunikacyjną pomiędzy miejscowościami gminy Wilczęta, a miejscowościami poza jej granicami należą:

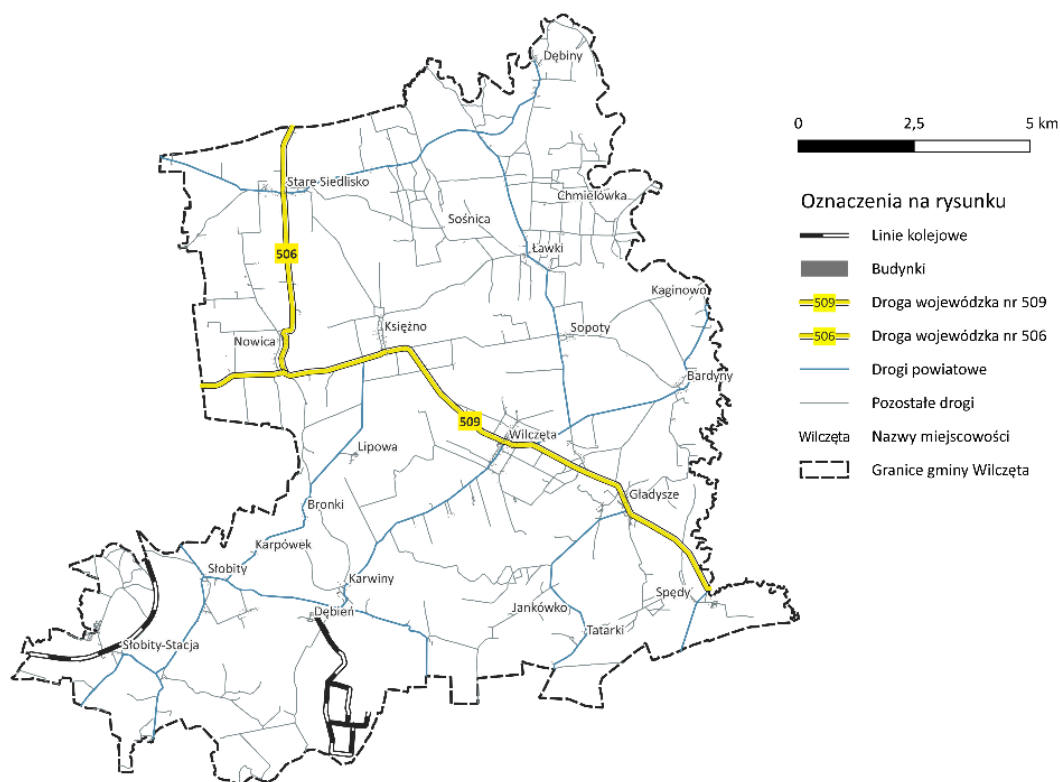
- 1154N Robity – Słobity; klasy drogi zbiorczej Z,
- 1158N Młynarska Wola – Burdajny; klasa drogi zbiorczej Z i klasa drogi lokalnej L,
- 1340N Wilczęta – Karwiny; klasa drogi zbiorczej Z,
- 1342N Wilczęta – Pieniężno; klasa drogi głównej G i klasa drogi zbiorczej Z.

Do pozostałych dróg należą drogi gminne, stanowiące drogi (lub ulice) klasy L lokalne (łącznie miejscowości), drogi (lub ulice) klasy D dojazdowe, ciągi pieszo-jezdne, dojazdy do pól, drogi wewnętrzne, drogi leśne i inne. Ponadto występuje sieć dróg wewnętrznych, nieposiadających statusu dróg publicznych ważnych dla funkcjonowania układu drogowego gminy.

Przez gminę przechodzi linia kolejowa nr 204 Malbork – Elbląg – Słobity – Młynary – Braniewo do granicy z Rosją. Obecnie odbywa się jedynie ruch towarowy pociągów. W miejscowości Słobity-Stacja znajduje się nieczynna stacja kolejowa. Tereny kolejowe wzdłuż linii kolejowej stanowią tereny zamknięte. Dodatkowo na terenie obszaru górniczego Józefowo istnieje kolej wąskotorowa związana z wydobyciem torfu, ciągnąca się do miejscowości Dębień.

Sieć transportową gminy przedstawia Rys. 8.

¹³ AD REM Sp. z o.o., Rada Gminy Wilczęta, *Strategia Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2016-2026*, Wilczęta 2016

Rys. 8. Infrastruktura transportowa na obszarze gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych topograficznych BDOT10k

Sieć wodociągowa¹⁴

Źródłem poboru wody do celów komunalnych i przemysłowych na terenie gminy są wody podziemne. Zaopatrzenie w wodę poszczególnych miejscowości następuje z ujęcia gminnego w Wilczętach, gdzie znajduje się również oczyszczalnia ścieków. Rzeczywista średnia wydajność urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody wynosi 460-500 m³/d. Wydajność potencjalna istniejących urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody średnio na dobę wynosi 700 m³/d. Ujęcie to składa się z 4 studni. Awaryjnie ujęcia wody znajdują się w miejscowościach: Gładysze, Słobity oraz Spędy. W gminie znajdują się 3 stacje uzdatniania wody. Gospodarka wodna na terenie gminy Wilczęta prowadzona jest przez Zakład Komunalny w Wilczętach. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wynosi 204,2 km w których woda jest dostarczana w wysokości 110,7 dam³/rok. Dobowa produkcja wody wynosi 508 m³.

¹⁴ AD REM Sp. z o.o., Rada Gminy Wilczęta, *Strategia Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2016-2026*, Wilczęta 2016

Sieć kanalizacyjna

Według zapisów zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilczęta z 2014 roku na terenie gminy Wilczęta funkcjonuje system kanalizacji sanitarnej i gminna oczyszczalnia ścieków w Wilczętach (działka 129/6, obręb Wilczęta). Na tamten okres docelowo wszystkie miejscowości ze zwartą zabudową miały być objęte systemem kanalizacji sanitarnej z podłączeniem do gminnej oczyszczalni ścieków. Według stanu z 2024 roku, długość czynnej sieci kanalizacyjnej gminy wynosi 26,1 km. Odprowadzono wówczas 27,1 dm³ ścieków bytowych. Na chwilę obecną do sieci kanalizacyjnej podłączone są miejscowości Wilczęta, Słobity, Dębień, Karwiny, Góry i Spędy. W pozostałych miejscowościach mieszkańcy korzystają albo z przydomowych oczyszczalni ścieków albo ze zbiorników bezodpływowych. Obecnie prowadzi się inwestycje związane z budową instalacji fotowoltaicznej na terenie oczyszczalni ścieków w Wilczętach oraz budowy nowych lokalnych oczyszczalni ścieków w miejscowościach Spędy oraz Góry.

Sieć elektroenergetyczna, ciepłownictwo i sieć gazowa

Gmina zasilana jest przez rozległe sieci elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV wychodzących z GPZ 110/15 kV zlokalizowanych poza obszarem gminy i odprowadzających energię do stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Do odbiorców energia przesyłana jest liniami niskiego napięcia. Na terenie gminy nie ma zlokalizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Potrzeby te zaspokajane są w oparciu o lokalne kotłownie i indywidualne źródła ciepła, w tym piece wykorzystujące m.in. węgiel, drewno czy olej opałowy. Przez gminę nie przebiegają gazociągi. Mieszkańcy korzystają z gazu z butli gazowych.

2.10.4 Gospodarka odpadami

Gmina nie posiada własnych instalacji do zagospodarowania odpadów. W okresie od 01.01.2024 r. do 31.12.2024 r. usługa odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych zlokalizowanych na terenie gminy Wilczęta realizowana była przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o., ul. Polna 3, 14-400 Pasłęk. Łącznie odebranych w tym okresie zostało 528,944 Mg odpadów komunalnych.¹⁵ Ponadto od dnia 01.01.2025 roku Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) znajdujący się w ZUO w Elblągu jest dostępny dla mieszkańców gminy Wilczęta.

¹⁵ Urząd Gminy w Wilczętach, *Raport o stanie gminy Wilczęta*, Wilczęta 2024

3. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz walorów krajobrazowych

3.1 Formy ochrony przyrody

Zgodnie z Art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.), formami przyrody są:

- 1) Parki narodowe,
- 2) Rezerваты przyrody,
- 3) Parki krajobrazowe,
- 4) Obszary chronionego krajobrazu,
- 5) Obszary Natura 2000,
- 6) Pomniki przyrody,
- 7) Stanowiska dokumentacyjne,
- 8) Użytki ekologiczne,
- 9) Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- 10) Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie gminy Wilczęta według GDOŚ występuje szereg wspomnianych form ochrony przyrody w postaci: 2 rezerwatów przyrody, 4 Obszarów Chronionego Krajobrazu (z czego 2 wzdłuż granic gminy), 2 Obszary Natura 2000 (Tabela 5) oraz 69 pomników przyrody. Pozostałe formy ochrony, prócz ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów nie występuje.

Tabela 5. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Wilczęta (z wyłączeniem pomników przyrody)

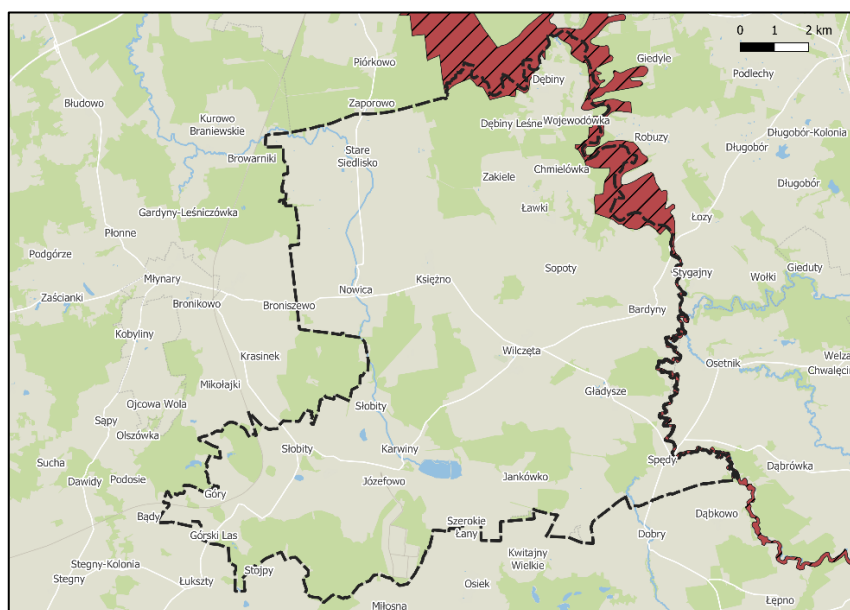
Lp.	Forma ochrony	Nazwa	Data utworzenia
1.	Rezerwat przyrody	Ostoja bobrów na Rzece Pasłęce	25.02.1970
3.	Rezerwat przyrody	Osiek	13.02.1971
3.	Obszar chronionego krajobrazu	Rzeki Wąskiej	01.07.1985
4.	Obszar chronionego krajobrazu	Słobicki	01.07.1985

5.	Obszar chronionego krajobrazu	Rzeki Baudy	01.07.1985
6.	Obszar chronionego krajobrazu	Dolina Pasłęki	01.01.1998
7.	Obszar Natura 2000	Dolina Pasłęka	15.01.2008
8.	Obszar Natura 2000	Dolina Pasłęki	05.11.2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, GDOŚ, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf> [dostęp z dn. 29.08.2025]

Rezerwat przyrody Ostoja bobrów na Rzece Pasłęce

Rezerwat o łącznej powierzchni 4249,2 ha obejmuje rzekę Pasłękę wraz przylegającymi do niej gruntami oraz jeziorami, przez które przepływa. Ochroną objęta jest niemal cała długość rzeki – od jej źródeł w okolicy wsi Gryżliny w gminie Stawiguda aż do granic Braniewa, kilka kilometrów od ujścia do Zalewu Wiślanego. Celem utworzenia w 1970 r. rezerwatu była ochrona stanowisk bobra europejskiego. Obecnie na terenie całej ostoji żyje ponad 70 bobrzyczych rodzin. Oprócz bobrów występują tu także inne rzadkie gatunki zwierząt, m.in. wydra, zimorodek, pluszcz, bielik, orlik krzykliwy, żuraw, tracz nurogęś, a także 24 gatunki ryb.¹⁶

Rys. 9. Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na Rzece Pasłęce” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

¹⁶ Visit Olsztyn, Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce”, <https://visit.olsztyn.eu/place/2661/rezerwat-przyrody-ostoj-a-bob-row-na-rzece-paslece> [dostęp z dn. 29.08.2025]

Rezerwat przyrody Osiek

Jest to rezerwat obejmujący ochroną zbiorowisk torfowiskowych o powierzchni 43,4 ha. W całości znajduje się w granicach gminy Wilczęta. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie torfowiska wysokiego ze stanowiskami maliny moroszki *Rubus chamaemorus*. Malina moroszka jest gatunkiem arktyczno-borealnym. Jej obecność w Polsce związana jest z ostatnim zlodowaceniem. Pod koniec zlodowacenia północnopolskiego za cofającym się ku północy wałem lądolodu, wkroczyła roślinność arktyczna. Na opuszczonych przez lodowiec obszarach, powstała wówczas tundra i zaczęły się tworzyć torfowiska. Malina moroszka występuje w Polsce na Pomorzu, Warmii i Mazurach oraz Karkonoszach, tylko w Europie Północnej. Jest zaliczana do roślin ginących, w Europie występuje w Szkocji, Niemczech, Polsce, Białorusi. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie.

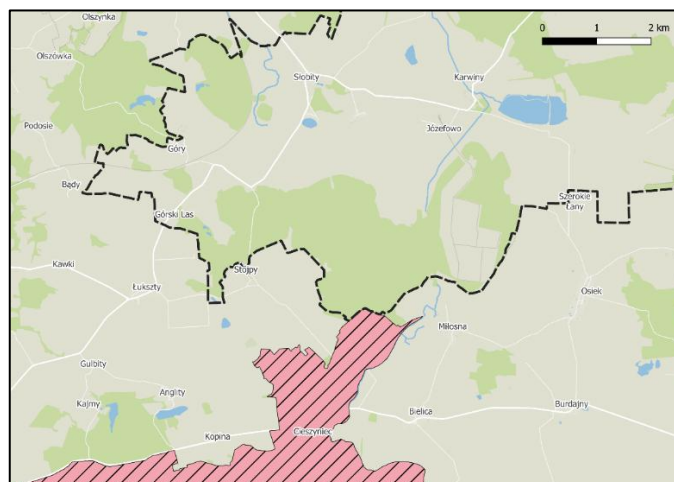
Rys. 10. Rezerwat przyrody „Osiek” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

Obszar chronionego krajobrazu Rzeki Wąskiej

Obejmuje teren przyrzecza dolnego odcinka rzeki Wąskiej oraz teren przyrzecza jej lewego dopływu jakim jest ciek wodny Sała. W gminie Wilczęta, obszar ten obejmuje jedynie mały fragment na południowej granicy. Praktycznie ciągnie się na odcinku niecałych 800 m na południowej granicy gminy Wilczęta. Łączna powierzchnia całego obszaru wynosi 8019,5 ha. Elementami krajobrazotwórczymi są dolina rzeki Wąskiej na odcinku od m. Pasłęka do okolic wsi Cieszyńiec, kompleksy lasu mieszanego świeżego leżącego przy drodze Pasłęk – Orneta oraz w okolicy wsi Surowe i Kwitajny, gm. Pasłęk. Charakterystyczne są ponadto liczne rozcięcia

erozyjne terenu wysoczyznowego przez ciek wodne: Sała, Olszynka i inne, rozmieszczone wzdłuż zboczy doliny rzeki Wąskiej, w pobliżu m. Pastęka.

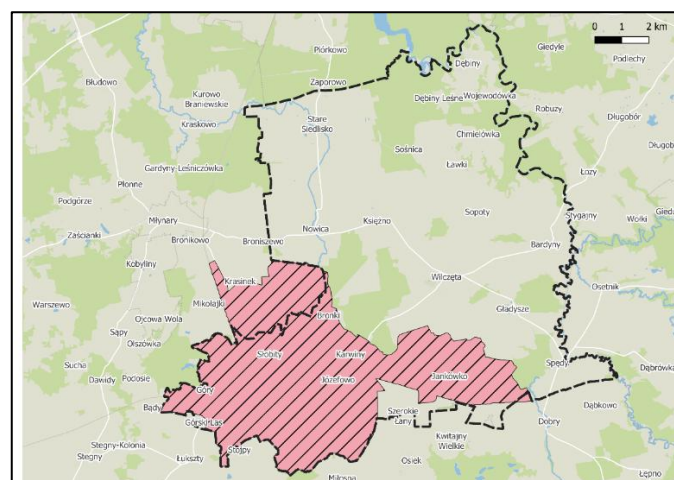

Rys. 11. Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeki Wąskiej” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

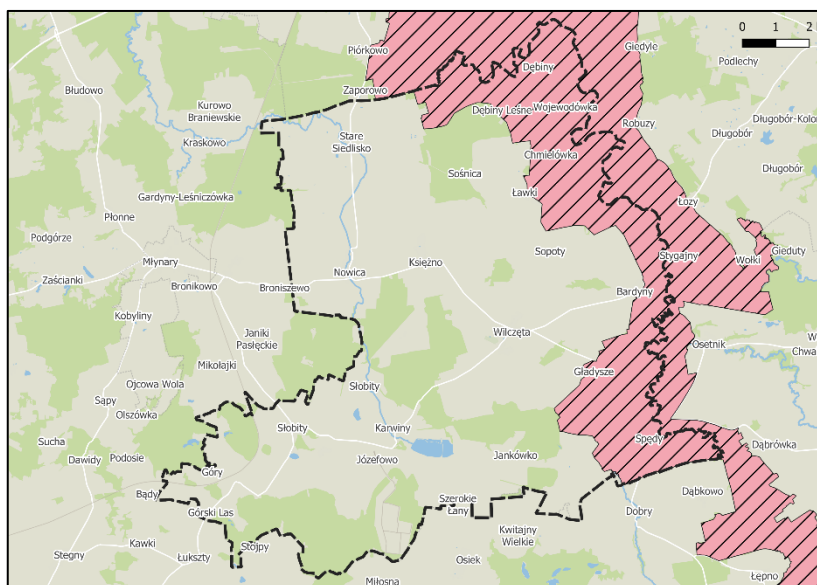
Słobicki Obszar Chronionego Krajobrazu

Znajduje się pomiędzy rzekami Baudą, a Pastęką i stanowi strefę ochronną torfowiskowego rezerwatu przyrody „Osiek”. Powierzchnia obszaru wynosi 5035,6 ha. Elementami krajobrazotwórczymi są: lasy mieszane świeże i wilgotne, tereny upraw polowych i użytków zielonych. Pod względem geomorfologicznym obszar stanowi strefę brzeżną dawnego zastoiska polodowcowego z terenami pojezierno-wysoczyznowymi moreny dennej falistej i niskopagórkowatej. Na kompleksie łąk położonych pomiędzy miejscowościami Karwiny a Tatarki występuje zjawisko bifurkacji.

Rys. 12. Obszar Chronionego Krajobrazu „Słobicki” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

Rys. 14. Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeka Pasłęki” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

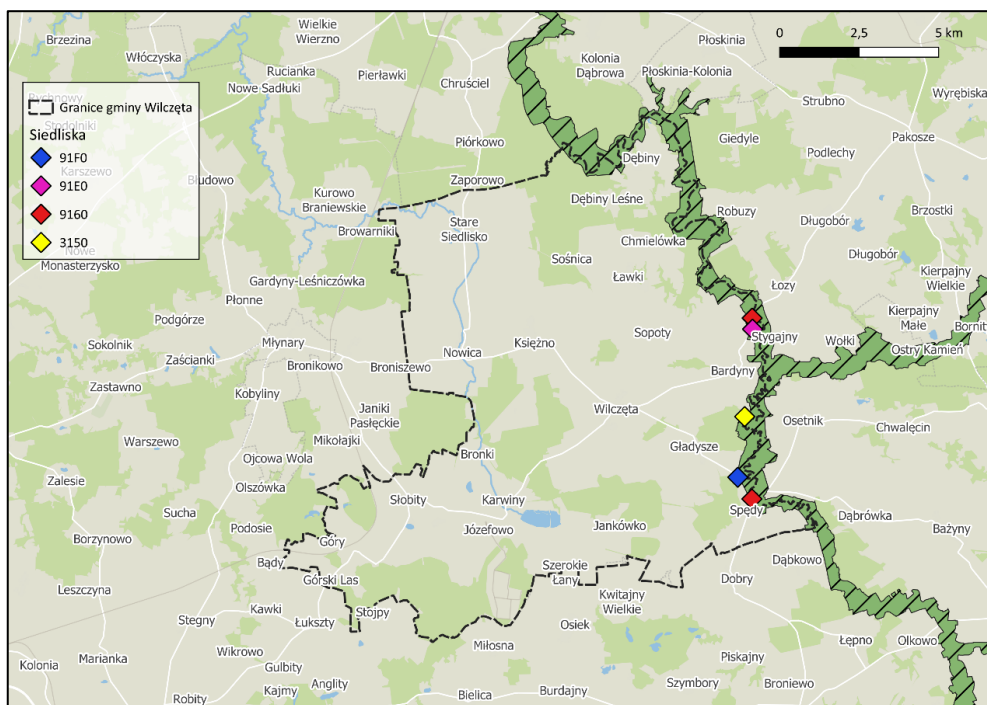
Obszar Natura 2000 Rzeka Pasłęka (PLH280006)

Stanowi specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 8418,46 ha. Został wyznaczony 15.01.2008 roku przez Komisję Europejską. W Polsce wyznaczenie nastąpiło dopiero 08.03.2022 roku. Wyróżnia się tu 11 siedlisk przyrodniczych (10 jako przedmiot ochrony) z załącznika I Dyrektywy siedliskowej oraz 18 gatunków (15 jako przedmiot ochrony) z załącznika II.

Do siedlisk przyrodniczych zalicza się: 3150 – jeziora eutroficzne i drobne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaea*, *Potamogeton* (44,35% obszaru), 3160 – naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (0,39% obszaru), 7110 – torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (0,04% obszaru), 7140 – torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*) (0,18% obszaru), 3260 – nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculus fluitans*) (0,72% obszaru), 91D0 – bory i lasy bagienne (*Vaccinium uliginosum* *Betula pubescens*, *Vaccinium uliginosum* *Pinetum*, *Pinus mugo-Sphagnetum*, *Sphagnum girgensohnii-Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne (ułamek procenta obszaru), 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnus glutinosa-incanae*) i olsy źródliskowe (ułamek procenta obszaru), 91F0 - łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficaria-Ulmetum*) (ułamek procenta obszaru), 9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (ułamek procenta obszaru).

Według danych GDOŚ na terenie gminy Wilczęta występują siedliska 3150, 9160 (Grąd subatlantycki), 91E0 oraz 91F0 (Rys. 15).

Do gatunków zalicza się: 1096 *Lampetra planeri* – minóg strumieniowy, 1130 *Aspius aspius* – boleń, ryba karpowata, reofilna, 1166 *Triturus cristatus* – traszka grzebieniasta, 1188 *Bombina bombina* – kumak nizinny, 1037 *Ophiogomphus cecilia* – trzepla zielona, 1042 *Leucorrhinia pectoralis* – zalotka większa, 1060 *Lycaena dispar* – czerwонецzyk nieparek, 1032 *Unio crassus* – skójka gruboskorupowa, 1145 *Misgurnus fossilis* – piskorz, 1099 *Lampetra fluviatilis* – minóg rzeczny, 5339 *Rhodeus amarus* – różanka, 1149 *Cobitis taenia* – koza, 1163 *Cottus gobio* - głowacz białopłetwy, 1337 *Castor fiber* – bóbr europejski, 1355 *Lutra lutra* – wydra.

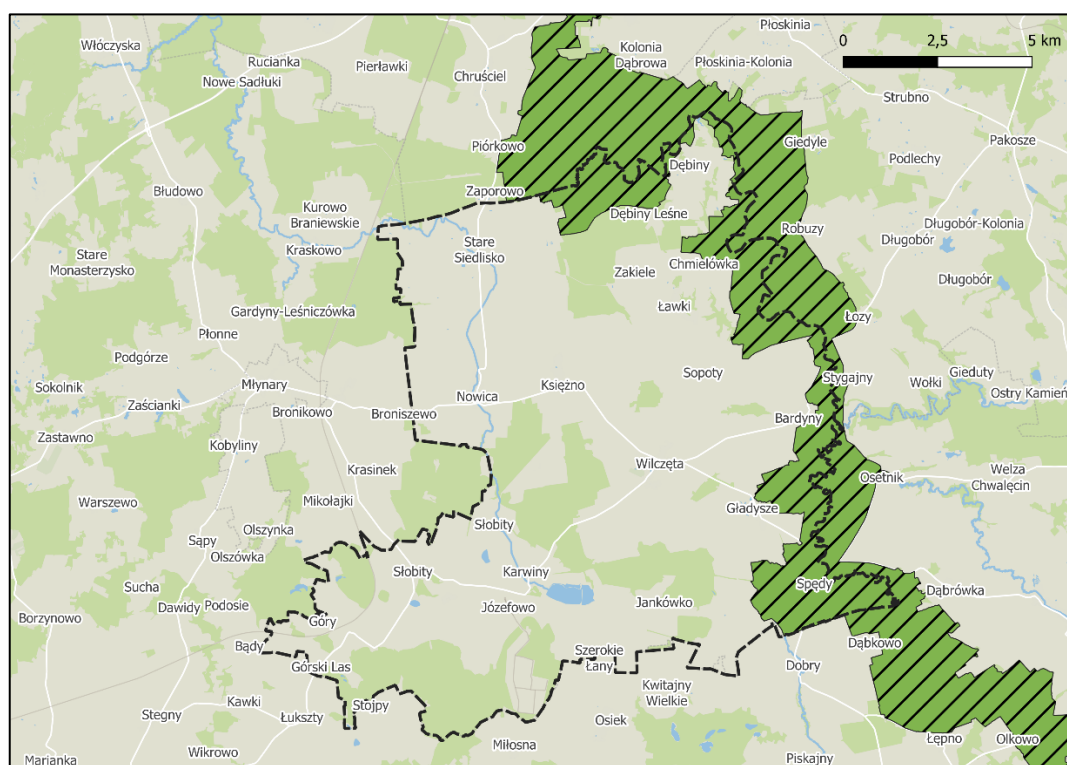
Rys. 15. Obszar Natura 2000 „Rzeka Pasłęka” wraz z siedliskami przyrodniczymi w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

Obszar Natura 2000 Dolina Pasłęki (PLB280002)

Wyznaczony został 5 listopada 2004 roku na mocy dyrektywy ptasiej (2009/147/WE) jako specjalny obszar ochrony ptaków. Celem jego utworzenia jest zachowanie siedlisk łąkowych i żerowiskowych gatunków ptaków zagrożonych w skali europejskiej oraz zapewnienie im warunków do przetrwania i rozwoju. Obecnie obowiązującym aktem wyznaczającym obszar jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r.

w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133). Dolina Pasłęki obejmuje malowniczy fragment doliny rzeki Pasłęki, charakteryzujący się mozaiką lasów, łąk, torfowisk i starorzeczy, które stanowią cenne siedliska dla licznych gatunków ptaków wodno-błotnych, drapieżnych i leśnych. Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 20 669,89 ha i obejmuje ochroną 35 gatunków dzikiego ptactwa wyszczególnionych przez Ramową Dyrektywę Ptasią. Fragment obszaru Natura 2000 Dolina Pasłęki, położony w gminie Wilczęta, obejmuje około 1900 ha. Ze względu na brak szczegółowych danych monitoringowych dla gminy, trudno precyzyjnie określić, ile z tych gatunków faktycznie występuje wyłącznie w tym fragmencie. Można jednak założyć, że znajdują się tu reprezentanci głównych gatunków chronionych całego obszaru, takich jak orlik krzykliwy, błotniak łąkowy, zimorodek czy bocian czarny. Dokładne dane wymagałyby lokalnych badań terenowych lub statystycznego monitoringu. Obecnie istniejący plan zadań ochronnych obowiązuje do 31.12.2099 r.

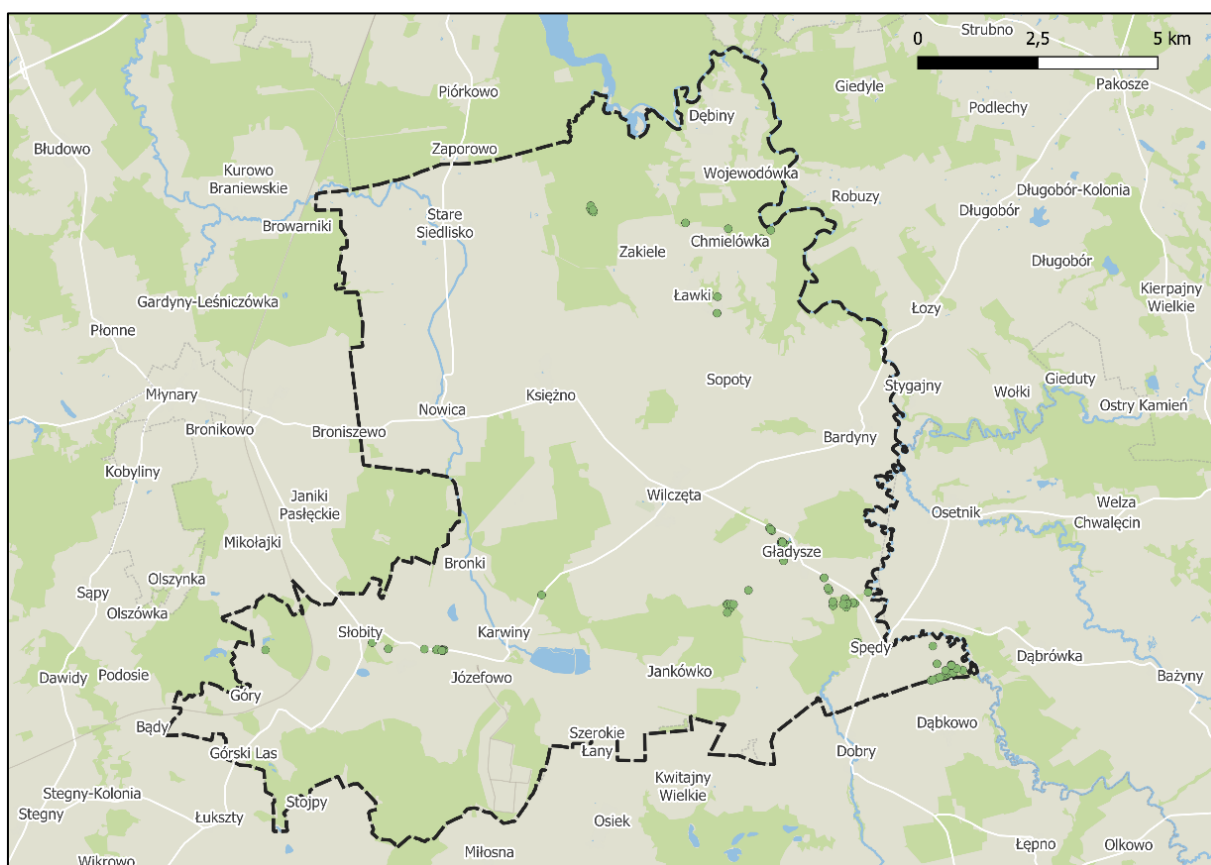
Rys. 16. Obszar Natura 2000 „Dolina Paśłka” w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

Pomniki przyrody

Łącznie na terenie gminy Wilczęta, według Centralnego Rejestru Ochrony Przyrody, sporządzanego przez GDOŚ, znajduje się 69 pomników przyrody (Rys. 17). Według art. 40, ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.)

pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Na terenie gminy Wilczęta, pomnikami przyrody są w głównej mierze pojedyncze drzewa oraz grupy drzew.

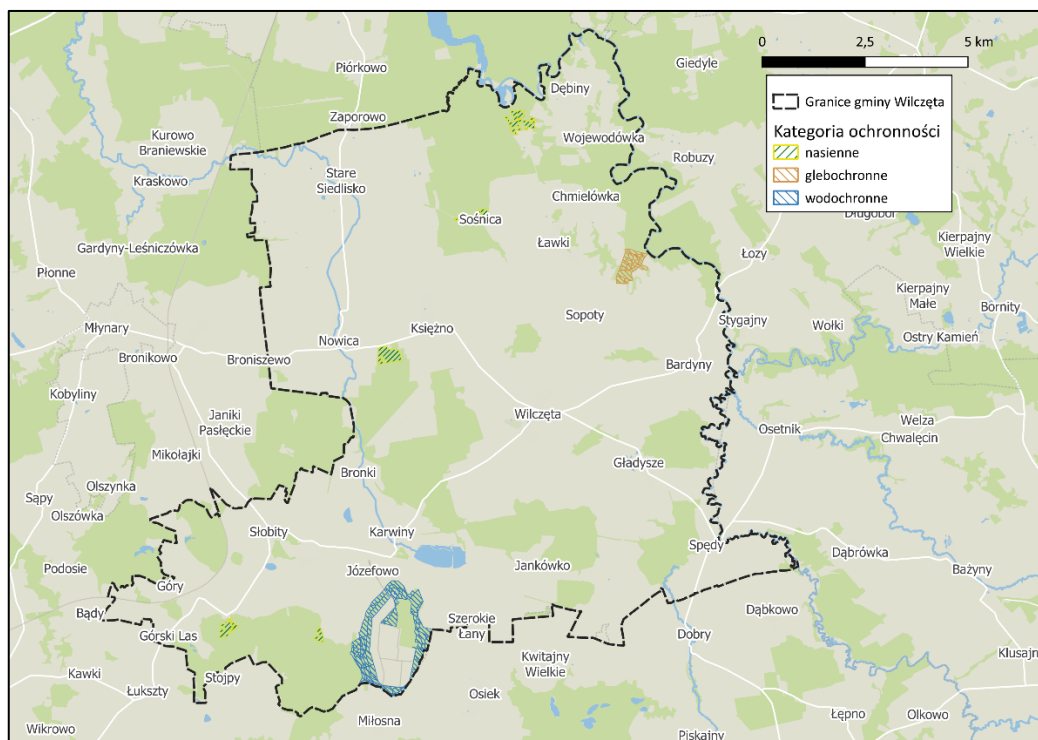

Rys. 17. Rozmieszczenie pomników przyrody na terenie gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

Korytarze ekologiczne

Korytarze ekologiczne to obszary lub pasy terenu, które umożliwiają zwierzętom i roślinom przemieszczanie się między różnymi fragmentami środowiska, zapewniając im możliwość migracji, rozprzestrzeniania się i zachowania różnorodności biologicznej. Korytarze ekologiczną pełnią więc rolę „zielonych mostów”, które łączą ze sobą izolowane obszary przyrodnicze. W granicy omawianej gminy funkcję korytarzy ekologicznych tworzą obszary chronionego krajobrazu w postaci „regionalnych korytarzy”. Lokalne korytarze ekologiczne

Rys. 19. Rozmieszczenie lasów ochronnych w granicach gminy Wilczęta

Źródło: opracowanie własne

3.2 Środowisko kulturowe

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.) ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: zabytki nieruchome, zabytki ruchome oraz zabytki archeologiczne.

Według Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie, na terenie gminy Wilczęta znajdują się 4 zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych woj. warmińsko-mazurskiego, 1 zabytek wpisany do rejestru zabytków archeologicznych woj. warmińsko-mazurskiego (grodzisko cyplowe – wczesne średniowiecze VI-VIII w. kultura pruska) oraz 1 zabytek ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków.¹⁷ W granicach gminy Wilczęta znajduje się także 29 stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych, posiadających również swoją wartość dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujących jego lokalną tożsamość.

Zgodnie z najaktualniejszymi danymi, pochodzącymi z Raportu o stanie gminy Wilczęta za rok 2024, do Gminnej Ewidencji Zabytków wpisanych jest łącznie 23 zabytków

¹⁷ WUOZ w olsztynie, <https://www.wuoz.olsztyn.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow> [dostęp z dn. 01.09.2025]

nieruchomych, które zostały objęte nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie (Tab. 6).

Tabela 6. Zabytki nieruchome wchodzące w skład Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Wilczęta

L.p.	Nazwa zabytku	Miejsce położenia	Numer rejestru	Data wpisu do rejestru
1.	Pałac, kuźnia	Gładysze	A-579	20.03.1963
2.	Stajnia przypałacowa	Gładysze	A-786	27.02.1968
3.	Założenie parkowe	Gładysze	A-2993	17.10.1990
4.	Kaplica grobowa	Gładysze	A-4574	22.06.2011
5.	Kościół wraz z Cmentarzem	Karwiny	A-774	27.02.1968
6.	Dworek, Dawna Plebania	Ławki	A-777	13.03.1950
7.	Kościół /w ruinie/ i Cmentarz	Ławki	A-4109	10.05.1999
8.	Oficyna Pałacowa	Ławki	A-776	27.02.1968
9.	Pałac wraz z otaczającym parkiem	Ławki	A-775	13.03.1950
10.	Kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej wraz z Cmentarzem	Nowica	A - 799	28.02.1968
11.	Chałupa	Nowica Nr 14	A-852	28.03.1968
12.	Chałupa	Nowica Nr 20	A-853	28.03.1968
13.	Chałupa	Nowica Nr 27	A-851	02.03.1968
14.	Dom	Nowica Nr 75	A-804	02.03.1968
15.	Dawna Oficyna z Dwoma Budynkami Gospodarczymi wraz z działką Nr 355	Słobity	A-4015 (553/97)	27.10.1997

16.	Kościół p.w. Zmartwychwstania Pańskiego	Słobity	A-1222	11.11.1997
17.	Pałac z parkiem	Słobity	A-834	11.09.1949
18.	Zespół Folwarku z Zachowaną Zabudową Złożoną z 18 Budynków oraz Układu Drożnego	Słobity	A-3816	19.04.1995
19.	Chałupa	Słobity Nr 23	A-833	19.03.1968
20.	Budynek Gospodarczy	Stare Siedlisko	A-836	21.03.1968
21.	Kościół Filialny p.w. Św. Franciszka wraz z Cmentarzem	Stare Siedlisko	A-831	19.03.1968
22.	Chałupa	Stare Siedlisko Nr 27	A-830	19.03.1968
23.	Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Wilczętach	Wilczęta	A-820	11.03.1957

Źródło: Raport o stanie gminy Wilczęta za rok 2024, Wilczęta, maj 2025 r.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego są ponadto aleje przydrożne drzew. Dotyczy to przede wszystkim alei drzew położonych wzdłuż dróg wojewódzkich nr 506 i nr 509 oraz wzdłuż niektórych dróg powiatowych.

4. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego

4.1 Stan zanieczyszczenia powietrza

Powietrze to wszechobecny i niezbędny składnik środowiska, odgrywający istotną rolę w jakości życia człowieka oraz stanu jego otoczenia. Ma wpływ m.in. na czystość wód powierzchniowych, zakwaszenie gleb, zdrowie lasów i jakości upraw. Zanieczyszczenia powietrza dzielą się na: gazowe, lotne i chemiczne (np. tlenki azotu, siarki czy dwutlenek węgla) oraz zanieczyszczenia pyłowe (pyły o działaniu toksycznym zawierające m.in. metale ciężkie, azbestowe czy pyły radioaktywne, pyły szkodliwe oraz pyły obojętne). Do źródeł antropogenicznych zaliczane są źródła komunalno-bytowe, kotłownie lokalne, indywidualne źródła ciepła, źródła transportowe oraz sektor usługowy. Zgodnie z art. 88 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, przynajmniej co 5 lat Główny Inspektor Ochrony Środowiska (GIOŚ) w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska dokonuje oceny jakości powietrza w poszczególnych strefach na potrzeby ustalenia odpowiedniego sposobu oceny jakości powietrza. Głównym celem takiej oceny jest określenie obszarów, gdzie występują przekroczenia lub istnieje prawdopodobieństwo przekroczenia normatywnych stężeń zanieczyszczeń i informowania oraz górnego i dolnego progu oszacowania. Ponadto za sprawą Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (WIOŚ) określana jest szczegółowa ocena jakości powietrza dla danego roku. Oceny te wykonuje się w poszczególnych strefach na podstawie danych z monitoringu powietrza atmosferycznego, realizowanych przez PMŚ. Gmina Wilczęta zgodnie ze sporządzanymi raportami przynależy do strefy warmińsko-mazurskiej (PL2803).

Obecnie najaktualniejszą publikacją na tle całego województwa warmińsko-mazurskiego jest *Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie warmińsko-mazurskim Raport wojewódzki za rok 2024*. Na potrzeby ww. oceny rocznej jakości powietrza zastosowano pomiary intensywne, wykonywane na stałych stanowiskach. W ramach systemu PMŚ, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało ogółem 10 stacji pomiarowych. Stacja znajdująca się najbliżej gminy Wilczęta to WmElbBazynsk, znajdująca się w mieście Elbląg (przynależnej do strefy miasto Elbląg), oddalonego o około 40 km od miejscowości Wilczęta. Najbliższa stacja znajdująca się w strefie warmińsko-mazurskiej to WmOstrPilsud (znajdującej się w mieście Ostróda), oddalonej o około 70 km od miejscowości Wilczęta.

Wynika z tego, że w obrębie gminy Wilczęta, ani w jej bliskim sąsiedztwie nie prowadzono badań jakości powietrza.

Ocena przedstawia ogólną charakterystykę zanieczyszczeń powietrza dla całego województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie: SO₂, NO₂, CO, C₆H₆, O₃, pyłów zawieszonych PM₁₀ i 2,5, Pb, As, Cd, No oraz B(a)P ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz SO₂, NO_x oraz O₃ ze względu na ochronę roślin. Jak wskazuje ocena – głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w woj. warmińsko-mazurskim jest emisja antropogeniczna. W zakresie pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz B(a)P największy udział stanowi emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), w zakresie tlenków azotu jest to emisja z transportu (emisja liniowa), w odniesieniu do tlenków siarki największa emisja pochodzi z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma również napływ emisji z obszaru Polski oraz Europy. Istotnym źródłem emisji w województwie warmińsko-mazurskim jest transport drogowy, który wpływa na stężenia zanieczyszczeń zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu. Do lokalnych źródeł emisji zanieczyszczeń zalicza się emisję komunalno-bytową tzw. „niską emisję”, która pochodzi z domów ogrzewanych indywidualnie paliwami stałymi. Sektor ten odpowiada głównie za emisję pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu. W odniesieniu do całego kraju emisja komunalno-bytowa w województwie warmińsko-mazurskim stanowi odpowiednio 4,4% pyłu PM₁₀, 4,5% pyłu PM_{2,5} oraz 4,0% benzo(a)pirenu.

Wśród wszystkich zanieczyszczeń, w strefie warmińsko-mazurskiej wystąpiło przekroczenie dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe – benzo(a)piren (B(a)P) w pyłe zawieszonym PM(10) oraz dla zanieczyszczenia mającego określony poziom celów długoterminowych – ozon (O₃). Wyniki dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefie warmińsko-mazurskiej przedstawia Tabela 7.

Tabela 7. Klasy strefy warmińsko-mazurskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskanych w ocenie za 2024 rok z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi i roślin.

zanieczyszczenie	klasa
ochrona zdrowia ludzi	
SO ₂	A

NO ₂	A
CO	A
C ₆ H ₆	A
O ₃ ¹⁾	A
PM10	A
PM2,5 ²⁾	A1
Pb	A
As	A
Cd	A
Ni	A
B(a)P	C
ochrona roślin	
SO ₂	A
NO _x	A
O ₃	A

¹⁾Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D2,

²⁾Dla pyłu zawieszonego PM2,5 – poziom dopuszczalny I faza, strefa uzyskała klasę A

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Rocznej Oceny Jakości Powietrza w województwie warmińsko-mazurskim Raport wojewódzki za rok 2024*.

Na przeważającym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w ostatnich latach występuje niski poziom zanieczyszczenia powietrza (poniżej poziomów dopuszczalnych/docelowych) dla następujących substancji: dwutlenek siarki, benzen, tlenek węgla oraz oznaczanych w pyłe zawieszonym PM10 metali: ołów, arsen, kadm i nikiel. Obecnie obserwuje się stopniową poprawę jakości powietrza pod względem poziomu zanieczyszczenia pyłem. Jednakże wysokie dobowe stężenia pyłu zawieszonego PM10 rejestrowane w sezonie grzewczym roku pozostają istotnym problemem.

Do głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Wilczęta można zaliczyć¹⁸:

- spalanie paliw, w wyniku którego powstają m.in. szkodliwe pyły, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla oraz dwutlenek węgla,
- procesy technologiczne, uwalniające do atmosfery związki fluoru, kwas siarkowy, tlenek cynku, chlorowodór, fenole, krezole czy też kwas octowy,
- niska emisja, która przyczynia się do wzrostu stężeń w atmosferze: dwutlenku siarki (SO₂), tlenku węgla (CO), tlenków azotu i niemetanowych lotnych związków organicznych,
- emisja komunikacyjna w postaci spalania paliw w postaci zanieczyszczeń gazowych oraz emisji pyłów w efekcie ścierania opon, hamulców, nawierzchni drogowych, zawierających ołów, kadm, nikiel i miedź,
- zakłady przemysłowe (w mniejszym stopniu) – Zakład Produkcji Torfowej w Józefowie

W ramach uzupełnienia informacji o jakości powietrza omawianego rejonu, należy wykorzystać dane dotyczące emisji zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych z terenu powiatu braniewskiego. Dane pochodzące z GUS przedstawiają, że w 2024 r. emisja zanieczyszczeń pyłowych wyniosła 15 t (ze spalania paliw), a gazowych 28 284 t (głównie dwutlenek węgla). Na przestrzeni ostatnich lat zauważalny jest niewielki spadek tych emisji (Tabela 8).

Tabela 8. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu braniewskiego na przestrzeni lat 2020-2024

Emisja zanieczyszczeń	Ilość zanieczyszczeń t/rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
pyłowych:					
ogółem	15	19	22	19	15
na 1 km ² powierzchni	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01
ze spalania paliw	15	19	22	19	15
gazowych:					
ogółem	28 444	33 288	31 060	29 203	28 284

¹⁸ Komorowski J., Wrześniewski M. *Program Ochrony Środowiska Gminy Wilczęta na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2019*, Wilczęta, kwiecień-maj 2013

ogółem (bez dwutlenku węgla)	273	381	320	307	307
dwutlenek siarki	80	112	114	115	121
tlenki azotu	48	59	54	50	50
tlenki węgla	145	210	152	142	136
dwutlenek węgla	28 171	32 907	30 740	28 896	27 977
zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:					
pyłowe	177	187	234	173	147
gazowe	13	20	16	19	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [dostęp z dn. 02.09.2025]

4.2 Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 ze zm.) celem prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych jest pozyskanie informacji o stanie wód w dorzeczach dla potrzeb planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągania celów środowiskowych. Stan ekologiczny wód powierzchniowych określa się na podstawie danych uzyskanych w wyniku realizacji badań monitoringowych w reprezentatywnym punkcie monitorowania lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego lub reperowym punkcie pomiarowo-kontrolnym. Stan chemiczny określa się na podstawie badań substancji z grupy wskaźników chemicznych charakteryzujących występowanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Do oceny jakości wód powierzchniowych wykorzystuje się Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) z podziałem na rzeczne (RW) i jeziorne (LW). Określane są przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Same badania sporządzane są przez Państwowy Monitoring Środowiska.

Jak przedstawiono w podrozdziale 2.4 w granicach gminy Wilczęta wyróżnia się 6 JCWP rzecznych. Na ich podstawie możliwe jest przedstawienie jakości wód powierzchniowych w zakresie aktualnego stanu ogólnego, ekologicznego, chemicznego, celów środowiskowych oraz oceny ich nieosiągnięcia dla danych JCWP (Tabela 9).

Tabela 9. Charakterystyka JCWP RW na terenie gminy Wilczęta

Elszka	Młynówka	Pasłęka od Drwicy Warmińskiej do zb. Pierzchały	Wąska z Sałą
RW20001054589	RW20001056769	RW20001156939	RW200010545659
Wisty	Wisty	Wisty	Wisty
słaby	brak badań biologicznych	umiarkowany	słaby
poniżej dobrego	dobry	poniżej dobrego	poniżej dobrego
zły	brak danych	zły	zły
dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Pasłęka w obrębie JCWP (dla węgorza europejskiego), stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
zagrożona	zagrożona	zagrożona	zagrożona

Nazwa JCWP	Zb. Pierzchały	Bauda z Dzikówką
Kod JCWP	RW20002156939	RW2000105583
Obszar Dorzecza	Wisły	Wisły
Stan/potencjał ekologiczny	słaby	umiarkowany
Stan chemiczny	poniżej dobrego	brak danych
Stan ogólny	zły	zły
Cel środowiskowy	dobry potencjał ekologiczny ; zapewnienie drożności cieku dla migracji zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym (troć wędrowną, węgorz europejski), dobry stan chemiczny	dobry stan ekologiczny ; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Bauda w obrębie JCWP (dla troci wędrowniej), dobry stan chemiczny
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	zagrożona	zagrożona

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWP, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe> [dostęp z dn. 02.09.2025]

Jak wynika z tabeli powyżej, na terenie gminy Wilczęta stan wód powierzchniowy na ogół określany jest jako zły, przy wysokim zagrożeniu nieosiągnięcia celów środowiskowych. Jakość wód samej rzeki Pasłęki posiada IV klasę czystości. Pod względem źródeł zanieczyszczeń są to przede wszystkim:

- rolnictwo (stosowanie nawozów sztucznych i naturalnych, środki ochrony roślin),
- niewłaściwa hodowla zwierząt,
- niedostateczna infrastruktura odprowadzająca ścieki bytowo-gospodarcze (niskie skanalizowanie gminy),
- bezpośrednie zrzuty surowych ścieków bytowo-gospodarczych do cieków wodnych,
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków

4.3 Stan zanieczyszczenia wód podziemnych

Właściwości wód podziemnych kształtowane są przez naturalne czynniki przyrodnicze (geogeniczne) i czynniki związane z działalnością człowieka (antropogeniczne). Na podstawie zapisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r., poz. 1087 ze zm.) ocena jakości wód podziemnych prowadzona jest przez Państwową Służbę Geologiczną, która zajmuje się analizą presji i oddziaływań na wody podziemne w zakresie chemicznym i ilościowym oraz oceną stanu wód podziemnych na obszarze JCWPd.

Gmina Wilczęta znajduje się na terenie JCWPd nr 19. Według kart charakterystyk JCWPd obszar ten jest ciągle monitorowany. Ocena stanu tych wód z 2019 roku wykazuje, że posiada on dobry stan ogólny, w tym chemiczny i ilościowy. Celem środowiskowym jest utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych. Tym samym, obszar JCWPd nr 19 jest przeznaczony do poboru wody na potrzeby zaopatrywania ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Na jakość tych wód wpływa dobra warstwa izolująca powierzchni w stropie warstw wodonośnych, która minimalizuje niekorzystne zachodzące w niej zmiany.

4.4 Klimat akustyczny i hałas

Klimat akustyczny określany jest jako zespół zjawisk akustycznych na danym obszarze, niezależnie od źródeł je wywołujących. Klimat akustyczny ocenia się zwykle za pomocą dźwięku. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska traktuje hałas jako zanieczyszczenie, wobec którego należy przyjmować takie same ogólne zasady postępowania, jak dla pozostałych zanieczyszczeń i związanych z nimi dziedzin ochrony środowiska. Wskaźnikiem oceny hałasu jest równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB). Poziom ten stanowi uśrednioną wartość w odniesieniu do pory doby (dzień od 6:00 do 22:00 lub noc od 22:00 do 6:00).

Głównym źródłem hałasu na terenie gminy Wilczęta są środki transportu. Największe natężenie hałasu odnotowuje się wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 505 i 509. Innymi źródłami hałasu są linia kolejowa Elbląg-Braniewo-Kalingrad oraz pojedyncze zakłady przemysłowe. Rzeczywiste zagrożenie hałasem komunikacyjnym na terenie gminy jest jednak stosunkowo małe. W ostatnich latach obszar gminy Wilczęta nie podlegał ocenie stanu akustycznego, prowadzonego przez GIOŚ na co wskazują strategiczne mapy hałasu.

4.5 Jakość gleb

Monitoring jakości gleb stanowi element prac Państwowego Monitoringu Środowiska. Prowadzony jest za sprawą programu „Monitoring chemizmu gleb ornych Polski”. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym. Obowiązek prowadzenia takich badań wynika z zapisów art. 101b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647).

Gleby na terenie gminy Wilczęta są przeważnie podatne na degradację za sprawą intensywnego użytkowania rolniczego. Gleby te są nieco nadmiernie zakwaszone, co związane jest z charakterem skał macierzystych i przebiegiem procesu glebotwórczego. Na zakwaszenie wpływ mają również związki siarki i azotu z atmosfery, kwaśne nawozy sztuczne oraz naturalne. Na terenie całego powiatu braniewskiego gleby bardzo kwaśne o $\text{pH} < 4,5$ stanowiły 32%, a kwaśne ($4,5 < \text{pH} < 5,5$) 51% powierzchni użytków rolnych, co stanowi najwyższy wskaźnik w skali województwa.¹⁹ Na obszarze całego województwa warmińsko-mazurskiego odczyn pH waha się w przedziale między 5,3 – 5,5.

4.6 Promieniowanie pól elektromagnetycznych

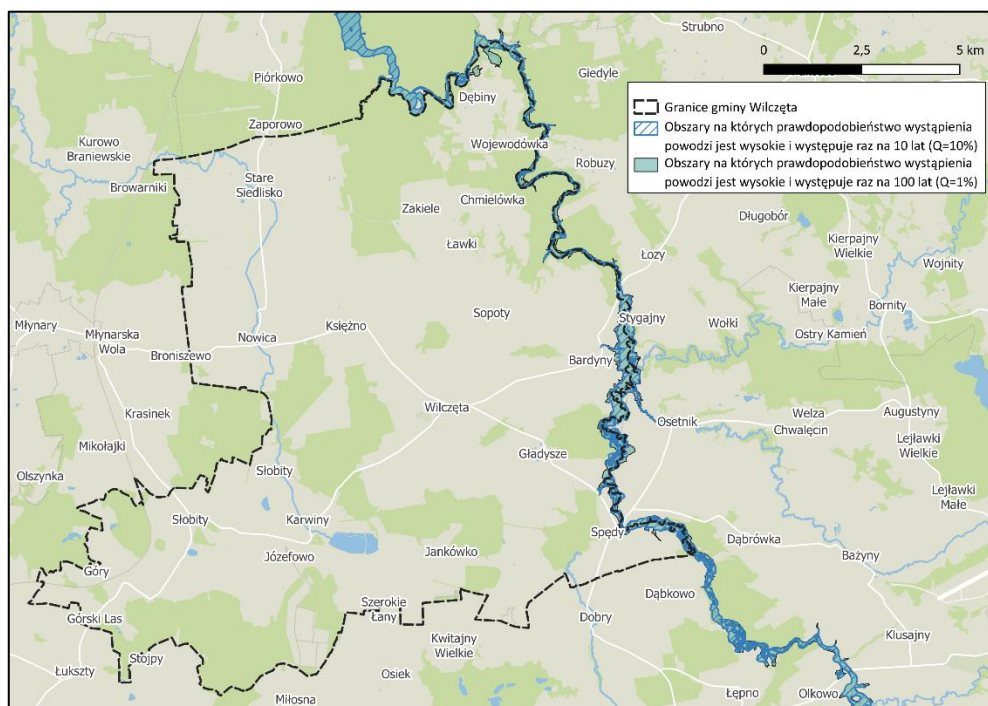
Na terenie gminy Wilczęta nie są przekraczane dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych (PEM). Wynika to z braku sieci wysokiego i najwyższego napięcia w granicach gminy. Źródłami promieniowania mogą być natomiast stacje telefonii komórkowej oraz promieniowanie pochodzące z obszarów poza gminą. Według *Oceny poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie warmińsko-mazurskim* dla najbliższego punktu pomiarowego (Młynary, N_2021_E_8) względem gminy Wilczęta normy promieniowania nie są przekraczane i nie przekraczają 0,8 V/m.

4.7 Zagrożenie powodziowe

Powódź, rozumiana jest jako czasowe zalanie terenów, na których zwykle w naturalnych warunkach, nie występuje pokrycie wodą. Nienaturalne występowanie wód, wiąże się z wezbraniem jej w zbiornikach, morzach, rzekach lub kanałach. W związku z potencjalnym ryzykiem, występowania powodzi, wyznaczone zostały obszary szczególnego zagrożenia

¹⁹ Zarząd powiatu braniewskiego, *Program ochrony środowiska powiatu braniewskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem kierunków działań na lata 2012-2015*, Braniewo, grudzień 2008

W gminie Wilczęta występuje zagrożenie powodziowe od strony rzeki Pasłęki, czyli na wschodniej i północno-wschodniej granicy gminy (Rys. 20). Ryzyko to może nastąpić w szczególnych przypadkach w przypadku negatywnych zjawisk hydrologicznych takich jak intensywne opady czy nagłego topnienia śniegu. Szeroko rozbudowany system urządzeń melioracyjnych, a także sieć naturalnej retencji wód powoduje, iż ryzyko wystąpienia powodzi, jest stosunkowo niewielkie. Rzeka Pasłęka, od strony gminy Wilczęta, nie jest wyposażona w wał przeciwpowodziowy. Oznacza to, że teren gminny nie jest wyposażony w odpowiednie systemy zabezpieczenia przed powodzią. Wynika to prawdopodobnie z niewielkiego ryzyka wystąpienia powodzi, co jest efektem naturalnego ukształtowania terenu oraz szeroko rozwiniętej sieci melioracji gruntów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PGW Wody Polskie

4.8 Susza

Susza to długotrwały deficyt opadów, który prowadzi do niedoboru wody i ma negatywne skutki dla środowiska, rolnictwa i gospodarki. Może przybierać formy suszy atmosferycznej (niedobór opadów), rolniczej (niedostatek wilgoci w glebie), hydrologicznej (obniżenie poziomu wód powierzchniowych) oraz hydrogeologicznej (spadek zasobów wód podziemnych). Większość obszaru gminy Wilczęta jest słabo zagrożona suszą (41,2%) i obejmują tereny w północnej oraz południowo-zachodniej części gminy. Umiarkowane zagrożenie obejmuje głównie centralną część (39,8%), a silne zagrożenie dotyczy wyłącznie na południu i południowym wschodzie. Niskie zagrożenie suszą wynika z umiejscowienia gminy w obszarze występowania wysokiego wskaźnika wilgotności gleby ze średnią wartością ok. 60% w skali całego roku dla warstwy 0-7 cm.

4.9 Tereny osuwiskowe

Według Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej, prowadzonego przez Państwowy Instytut Geologiczny, na terenie gminy Wilczęta bezpośrednio nie występuje zagrożenie osuwiskowe. Obszarem problematycznym jest jedynie wschodnia granica gminy (w niedalekiej odległości od wsi Spędy), gdzie po wschodniej stronie rzeki Pasłęki (gm. Orneta) występuje jedno aktywne okresowo osuwisko (nr 140029) oraz inne nieaktywne osuwiska. Bezpośrednio zagrożenie ruchami masowymi obejmuje bardziej obszary gminy Orneta przy wschodnich dopływach rzeki Pasłęki.

4.10 Azbest

Azbest należy do niebezpiecznych odpadów, który stanowi poważny problem dla zdrowia ludzi i stanu środowiska. Gmina Wilczęta czynnie prowadzi działania związane z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest za sprawą Programu Usuwania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Według danych z bazy azbestowej prowadzonej przez gov.pl w gminie Wilczęta w 2021 roku zinwentaryzowano 1 231 989 kg azbestu, unieszkodliwiono 63 485 kg, do unieszkodliwienia pozostało 1 168 504 kg.

4.11 Pożary lasów

Lasy na terenie gminy Wilczęta są w niewielkim stopniu narażone na występowanie pożarów. Nadleśnictwo Młynary z uwagi na małą ilość pożarów i żyzne siedliska leśne należy do III kategorii zagrożenia pożarowego. Największe zagrożenie pożarowe w lasach wiąże się z bytowaniem w nim ludzi oraz z wypalaniem łąk i pastwisk.

4.12 Syntetyczna ocena stanu środowiska

Gmina Wilczęta to obszar, którego krajobraz dominuje w pagórkowate obszary rolnicze, kompleksy leśne i rzeki oraz pojedyncze jednostki terytorialne w postaci wyłącznie wsi. Wiodącą funkcją gospodarki jest rolnictwo rozwijające się na bazie gospodarstw indywidualnych i zespołowych. Przemysł nie jest szczególnie rozwinięty i nie stanowi silnego elementu gminnej gospodarki.

Pod względem stanu jakości środowiska obszar gminy można określić jako dobry, zwłaszcza jeżeli chodzi o: wody podziemne (dobrej jakości), znikomą uciążliwość hałasu i promieniowania elektromagnetycznego, dużą wilgotność gleb (znikome zagrożenie suszą) oraz dobrą jakość powietrza atmosferycznego. Temu wszystkiemu towarzyszy duża ilość obszarów chronionych w postaci rezerwatów, obszarów Natura 2000, korytarzy ekologicznych, itp. Do uciążliwości oraz zagrożeń dla środowiska należy zaliczyć przede wszystkim złą jakość wód powierzchniowych i wysoką podatność na eutrofizację cieków wodnych, stanowiących nierozłączny element krajobrazu gminy. Zła jakość np. rzeki Pasłęki niesie za sobą wiele negatywnych konsekwencji w postaci m.in. ubożenia ekologicznego, zaniku siedlisk chronionych, ograniczenia wykorzystania tych wód oraz spadku jej atrakcyjności. Z rzeką tą związane jest również zagrożenie powodziowe, które mimo istnienia nie stanowi najpoważniejszego zagrożenia. Innym negatywnym aspektem jest jakość gleb, która odznacza się wysokim odczynem kwaśnym, mimo że w gminie przeważają dobre, pszenne kompleksy użyteczności rolniczej. Wysoka kwasowość gleb negatywnie wpływa m.in. na pobieranie składników pokarmowych przez rośliny, ogranicza rozwój systemu korzeniowego oraz powoduje spadek żyzności gleb, co w konsekwencji powoduje niższe plony oraz wyższe koszty produkcji rolniczej. Przyczynami wymienionych zagrożeń prawdopodobnie są prowadzenie intensywnego rolnictwa, spływ powierzchniowy nawozów, gnojowica, nieszczelne szamba, niedostatecznie oczyszczone ścieki z gospodarstw, spływ z dróg (metale ciężkie, paliwa, oleje)

oraz w przypadku wyłącznie gleb - kwaśne opady, ich naturalny skład mineralny, intensywne nawożenie mineralne oraz zalesienia drzew iglastych, których igliwie dodatkowo zakwasza glebę poprzez rozkład materii organicznej.

Do pozostałych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego na terenie gminy Wilczęta można zaliczyć: pożary, zanieczyszczenie powietrza (niska emisja), obniżanie się poziomu wód gruntowych, prace związane z wydobywaniem surowców naturalnych, presja turystyczna, szkody dla lasów powodowane przez organizmy żywe (owady, grzyby, zwierzęta łowne).

4.13 Ocena odporności środowiska na degradację i zdolność do regeneracji, powiązania przyrodnicze

Odporność środowiska na antropopresję określana jest jako: stabilność, wrażliwość i reakcja środowiska.²⁰

- **Odporność** - odnosi się do konkretnego rodzaju oddziaływania na środowisko,
- **Stabilność** – definiowana jako trwałość systemu (np. fragmentacja środowiska) w warunkach niezmiennego otoczenia oraz zdolności do powrotu do stanu oryginalnego po zakończeniu oddziaływania zakłócających czynników zewnętrznych,
- **Wrażliwość** – im środowisko danego obszaru jest bardziej wrażliwe na dany bodziec, tym mniej jest na niego odporne i odwrotnie. Obszar może być jednocześnie mało odporny na jeden typ działań człowieka, będąc jednocześnie bardzo odporny na inny,
- **Reakcja** – zespół procesów zachodzących w środowisku, będących skutkiem działania bodźców antropogenicznych.

Ocena odporności środowiska na degradację oraz jego zdolność do regeneracji wymaga uwzględnienia czynników takich jak intensywność wykorzystywania zasobów, presja antropogeniczna oraz charakterystyka naturalnych procesów odtwarzania. Elementy środowiska naturalnego posiadają własne zdolności regeneracyjne, lecz wiąże się to z ich ochroną. Poszczególne elementy środowiska znajdujące się w gminie Wilczęta, takie jak wody powierzchniowe, lasy, gleby itp. wzajemnie na siebie oddziałują. Głównie na tą odporność wpływać mogą ekosystemy wodne, które posiadają naturalną zdolność do samooczyszczania

²⁰ Kistowski M., *Ocena odporności środowiska na degradację oraz jego zdolności do regeneracji*, Towarzystwo Urbanistów Polskich, Warszawa 2003

poprzez procesy fizyczne (sedymentacja, rozcieńczanie), chemiczne (rozkład substancji) i biologiczne (działalność mikroorganizmów, czy przyswajanie zanieczyszczeń przez rośliny wodne). Dużą wartość posiadają lasy i tereny zielone, które pełnią funkcję „zielonych płuc”, filtrując powietrze z pyłów i zanieczyszczeń gazowych. Roślinność na terenach nadrzecznych i nadjeziornych (np. szuwały) tworzy naturalne strefy buforowe, które ograniczają wpływ zanieczyszczeń z pól do wód. Gleby leśne mają także większą zdolność do wiązania zanieczyszczeń. Różnorodność gatunków i ich wzajemne powiązania zapewniają większą stabilność i zdolność do regeneracji po wystąpieniu stresu środowiskowego. Ponadto powierzchnie gliniaste mogą mieć większą zdolność do sorpcji zanieczyszczeń, ograniczając ich migrację do wód gruntowych. Czynnikiem zmniejszającymi tą odporność są m.in. intensyfikacja rolnictwa, urbanizacja i rozwój infrastruktury, emisja zanieczyszczeń do powietrza, zmiany hydrologiczne.

Ocena odporności środowiska na degradację oraz jego zdolności do regeneracji wymaga uwzględnienia takich czynników, jak intensywność eksploatacji zasobów, presja działalności człowieka oraz naturalne mechanizmy odtwarzania. Poszczególne elementy przyrody, obecne na terenie gminy Wilczęta – wody powierzchniowe, gleby czy lasy – posiadają własne zdolności regeneracyjne i jednocześnie wzajemnie na siebie oddziałują, co zwiększa lub ogranicza ich odporność. Szczególną rolę pełnią ekosystemy wodne, które mogą samooczyszczać się dzięki procesom: fizycznym (np. sedymentacja, rozcieńczanie), chemicznym (rozkład substancji), biologicznym (działalność mikroorganizmów, przyswajanie zanieczyszczeń przez rośliny wodne). Duże znaczenie mają także lasy i tereny zielone, działające jak „zielone płuca” – filtrują powietrze z pyłów i gazów. Roślinność stref nadrzecznych i nadjeziornych (np. szuwały) tworzy naturalne pasy buforowe, które ograniczają wpływ zanieczyszczeń z pól uprawnych do wód. Gleby leśne mają zwiększoną zdolność wiązania zanieczyszczeń, a powierzchnie gliniaste dzięki właściwościom sorpcyjnym ograniczają migrację substancji szkodliwych do wód gruntowych. Ważnym czynnikiem zwiększającym odporność ekosystemów jest również różnorodność gatunkowa – im większa liczba gatunków i powiązań między nimi, tym większa stabilność oraz zdolność środowiska do odnowy po wystąpieniu stresu. Do głównych zagrożeń obniżających odporność środowiska w gminie Wilczęta zalicza się: intensyfikację rolnictwa, rozwój infrastruktury, zakwaszenie gleb, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, emisję zanieczyszczeń oraz przekształcenia

stosunków wodnych. Świadectwem powiązań przyrodniczych gminy Wilczęta są funkcjonujące korytarze ekologiczne, służące jako łącznik pomiędzy ważnymi przyrodniczo obszarami dla fauny i flory. Naturalnymi korytarzami ekologicznymi są rzeki, lasy, jak i obszary rolnicze, które łączą ze sobą różne ekosystemy i stanowią szlaki migracji dla wielu gatunków zwierząt i rozprzestrzeniania się roślin. Rzeki wpływają na poziom wód gruntowych, co jest kluczowe dla ekosystemów leśnych i użytków zielonych. Prowadzenie działalności regulacyjnych mogą powodować dalekośiężne skutki dla całego ekosystemu. Lasy, szczególnie te położone w zlewniach rzek, pełnią kluczową rolę w ochronie jakości wody. Gleby leśne, dzięki materii organicznej mają większą zdolność do wiązania zanieczyszczeń, działając jak naturalny filtr. Tak samo lasy działają jako schronienie i dom dla wielu gatunków zwierząt i roślin. Barrierami w funkcjonowaniu tych powiązań są przede wszystkim infrastruktura transportowa, melioracje oraz zanieczyszczenia środowiska.

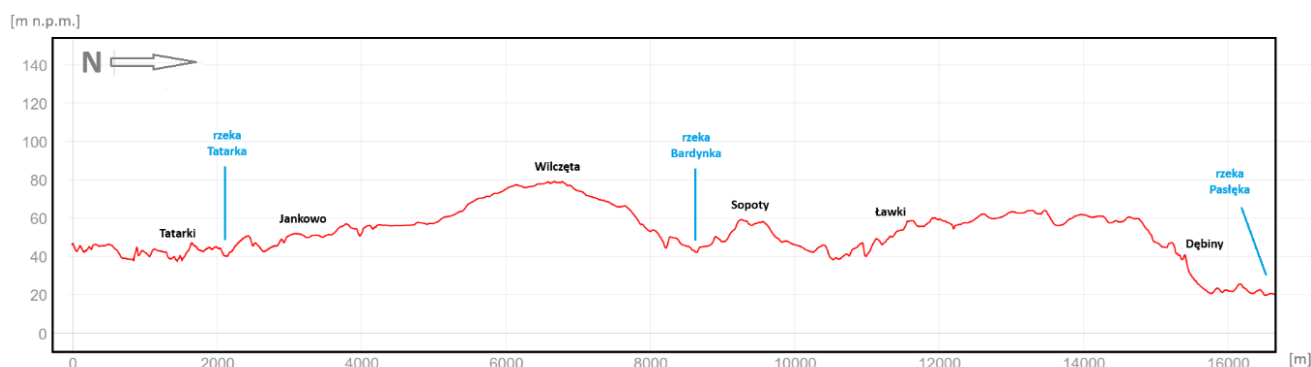
Z uwagi na wskazane zagrożenia, negatywne i pozytywne aspekty jakości środowiska gminy Wilczęta oraz wzajemne ich oddziaływanie na siebie, odpowiednie będzie określenie, że odporność środowiska gminy na degradację oraz jej zdolność do regeneracji jest obecnie umiarkowane, bądź dobre. Występująca słaba zdolność regeneracyjna oraz prawdopodobieństwo nieosiągnięcia poprawy jakości dla wód powierzchniowych gminy stanowi poważne wyzwanie w przyszłych planach odbudowy środowiska przyrodniczego. Istnieje jednak wiele pozytywnych czynników, takich jak znikomy udział przemysłu, leśno-rolniczy charakter gminy, wysoka różnorodność przyrodnicza regionu czy występowanie obszarów chronionych, które mogą wpłynąć na poprawę jakości całego środowiska gminy.

5. Waloryzacja ekofizjograficzna i ocena przydatności środowiska dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania terenu

Plan ogólny, dla potrzeb którego sporządzono niniejsze opracowanie, powinien określać zasady zagospodarowania terenu z uwzględnieniem walorów przyrodniczych obszaru, zwłaszcza w przestrzeniach podlegających ochronie prawnej. Rozwój gminy odbywać się powinien przez aktywną i skuteczną działalność władz gminnych.

5.1 Ocena przydatności środowiska dla zabudowy i działań inwestycyjnych

Przy określaniu uwarunkowań fizjograficznych dla możliwości zabudowy ważne są cechy morfometryczne terenu – nachylenia stoków i różnego rodzaju deniwelacje, a także warunki gruntów oraz wód gruntowych pod zabudowę (rodzaj i charakterystyka litologiczna, głębokość występowania wód gruntowych). Gmina Wilczęta posiada krajobraz młodoglacjalny, na obszarze, którego uformowały się różnorodne formy geomorfologiczne pochodzenia lodowcowego. Większość gminy leży na wysoczyźnie morenowej płaskiej (miejscami falistej), a jej południowa część pokryta jest równinami zastoiskowymi i torfowymi. Formy te poprzecinane są przez doliny rzeczne, tworząc urozmaicony, pagórkowaty krajobraz z płynącymi rzekami.

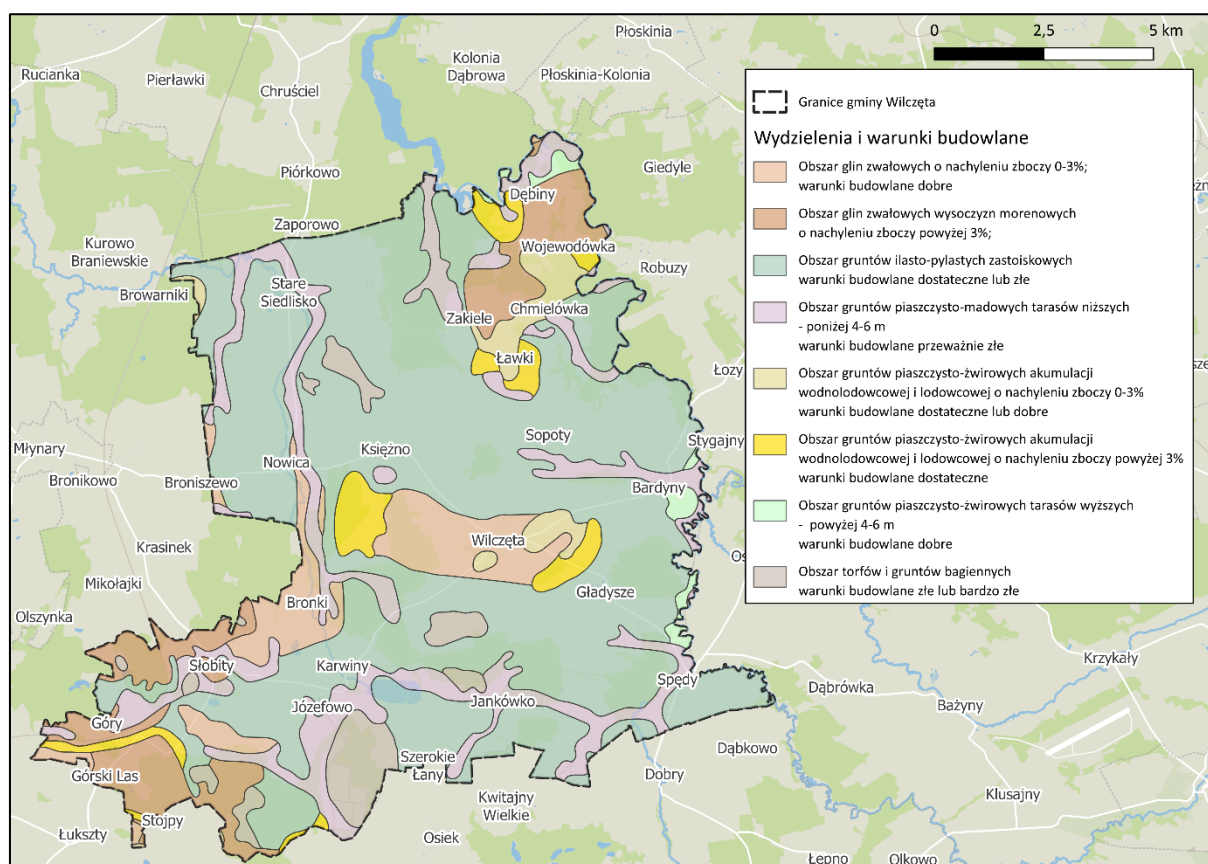
Rys. 21. Profil terenu gminy Wilczęta w orientacji S-N

Źródło: opracowanie własne

Najwyżej położonym punktem gminy jest miejscowość Wilczęta, która to znajduje się na wysokości ok. 90 m n.p.m. Najniżej położone obszary obejmują dolinę rzeki Pasłęki na wschodniej granicy gminy (ok. 20 m n.p.m.). Deniwelacje sięgają więc maksymalnie 70 m. Zgodnie z przedstawionym profilem terenu (Rys. 21), można określić średnie nachylenie, które szacunkowo wynosi ok. 0,44%. Występują natomiast obszary o większym nachyleniu,

znajdujące się w dolinie rzeki Pastęki, gdzie miejscami (np. w okolicach wsi Dębiny) nachylenie terenu sięga ok. 4%. Nachylenia powyżej 3% występują ponadto na wschód od miejscowości Wilczęta oraz w południowo-zachodniej części gminy.

Rys. 22 przedstawia wydzielenia gruntów wraz z ich warunkami budowlanymi. Pod względem przydatności gruntów pod budownictwo, większość obszaru pokryta jest gruntami ilasto-pyłastymi uformowanymi na glinach zwałowych (ok. 59% powierzchni gminy). Warunki budowlane pod taki rodzaj gruntu określane są zazwyczaj jako dostateczne lub złe, polepszają się ze wzrostem średnicy ziarna i obniżaniem się zwierciadła wody gruntowej. Do dobrych gruntów pod budownictwo zalicza się w zasadzie wyłącznie obszary glin zwałowych (odcienie brązowe na rys. 22) oraz gruntów piaszczysto-żwirowych tarasów wyższych – powyżej 4-6 m. Najgorszymi pod budownictwo gruntami są obszary torfów i gruntów bagiennych oraz piaszczysto-madowe grunty tarasów niższych – poniżej 4-6 m (w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych). Szacunkowo można określić, że 17,9% powierzchni gminy posiada złe warunki budowlane, 65% dostateczne i 17,1% dobre.

Rys. 22. Wydzielenia i warunki budowlane gruntów

Źródło: opracowanie własne na podstawie geologiczno-inżynierskiej mapie Polski 1:300 000

Z przedstawionych powyżej informacji wynika, że teren gminy Wilczęta odznacza się umiarkowanymi warunkami pod budownictwo w zakresie użyteczności gruntów, natomiast posiada dobre warunki pod względem samego ukształtowania powierzchni (niskie nachylenia terenu). Warunki te uzależnione są w głównej mierze od litologii podłoża i dużej wilgotności warstwy przypowierzchniowej, które to powodują, że grunty tracą swoją nośność. Przy planowaniu nowych inwestycji kluczowe jest uwzględnienie szeregu czynników, które mogą znacząco wpłynąć na ich wykonalność i zakres. Poziom wód gruntowych stanowi istotne wyzwanie, zwłaszcza w obszarach o płytkim zaleganiu. Może to komplikować budowę fundamentów, szczególnie w przypadku piwnic i podziemnych kondygnacji, generując dodatkowe koszty i wymagając specjalistycznych rozwiązań.

Oprócz samych czynników morfologicznych terenu, związanych z gruntami i ukształtowaniem powierzchni istotne są ograniczenia związane z formami ochrony przyrody. W ich bezpośrednim sąsiedztwie obowiązuje zazwyczaj zakaz budowy nowych obiektów oraz prowadzenia jakichkolwiek działalności gospodarczej. Dodatkowo, mogą istnieć restrykcje dotyczące zmian w otoczeniu chronionych obszarów, co może ograniczyć plany zagospodarowania przestrzennego. Dla inwestycji mogących znacząco wpłynąć na środowisko wymagana jest decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach. Powinno zwracać się również na lasy ochronne oraz korytarze ekologiczne. Na tych terenach obowiązują surowe przepisy, w tym zakaz przekształcania gruntu leśnego pod zabudowę, znaczne ograniczenia w możliwości wycinki drzew, a także bezwzględny zakaz prowadzenia działalności przemysłowej w lasach ochronnych. W przypadku korytarzy ekologicznych mogą występować m.in. pewne ograniczenia przy lokalizowaniu nowej zabudowy, przekształcania trwałych użytków zielonych, a co najważniejsze zakaz niszczenia siedlisk gatunków chronionych. Wszystkie te czynniki środowiskowe i prawne wymagają dokładnej analizy na wczesnym etapie planowania, aby uniknąć późniejszych problemów i zapewnić zgodność z obowiązującymi przepisami.

W celach inwestycyjnych powinno się zawrzeć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, w szczególności biomasy oraz promieniowania słonecznego, a w mniejszym zakresie energii pochodzącej z wiatru oraz tworzenia małych elektrowni wodnych (MEW).

5.2 Ocena przydatności środowiska dla funkcji mieszkaniowej, przemysłowo produkcyjnej, rolniczej, rekreacyjno-wypoczynkowej i uzdrowiskowej

Środowisko przyrodnicze stanowi podstawę życia człowieka, a jego zasoby i cechy decydują o możliwościach pełnienia przez dany obszar różnych funkcji. To, czy teren jest odpowiedni do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej czy wypoczynku zależy od warunków naturalnych i stopnia ich przekształcenia przez człowieka. Obecne zagospodarowanie gminy Wilczęta jest podyktowane przez jej rolniczy charakter. Wśród antropogenicznych elementów zagospodarowania przestrzennego wyróżnia się zabudowę mieszkaniową (głównie jednorodzinna), obiekty użyteczności publicznej, pojedyncze zabytki, trasy komunikacyjne, pojedyncze zakłady przemysłowo-produkcyjne i usługowe o znaczeniu stricte lokalnym oraz inne, m.in. linie elektroenergetyczne, sieć wodociągowa, kanalizacyjna czy budowle techniczne.

Pod względem rozwoju obecnej zabudowy mieszkaniowej przydatność środowiska jest umiarkowana ze względu na różne czynniki takie jak: przeciętne warunki budowlane gruntów, występujące obszary torfów (tereny podmokłe, niestabilne) oraz duża powierzchnia obszarów chronionych. Występują jednak pozytywne czynniki środowiska, do których zaliczyć można m.in.: wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, czyste powietrze, niski stopień zanieczyszczeń przemysłowych i spokojne warunki życia. Zaleca się, aby rozwój zabudowy mieszkaniowej polegał na zachowaniu obecnego zagospodarowania z ewentualną rozbudową w miejscach do tego przeznaczonych, tzn. na gruntach nienarażonych na osadzanie, słabych glebach/nieużytkach oraz na obszarach, które szczególnie nie ingerują w środowisko naturalne.

Wśród czynników sprzyjających rozwojowi funkcji przemysłowo-składowej zaliczyć można: obecność rzek, mogących zapewnić dostęp do wody niezbędnej w niektórych gałęziach przemysłu, duża dostępność terenów, złoża torfów i surowców ilastych. Więcej jest natomiast czynników ograniczających tę funkcję, a są to: spora liczba obszarów podmokłych, rozbieżność obszarów chronionych oraz nie związane ze środowiskiem – słabsza infrastruktura transportowa. Obszar ten bardziej jest korzystny dla przemysłu lżejszego, czystszej.

Warunki do uprawiania rolnictwa są dosyć korzystne ze względu na dobre jakościowo gleby, duże powierzchnie użytków rolnych, niską gęstość zaludnienia i brak przemysłu ciężkiego. Ograniczenia z tym związane obejmują natomiast wysoką kwasowość gleb, możliwą

erozję gleb i krótszy okres wegetacyjny niż np. w centrum kraju. Przydatność środowiska dla funkcji rolniczej jest raczej umiarkowana lub dobra.

Ze względu na urozmaicony krajobraz, związany z występowaniem malowniczych pagórkowatych terenów, rozwiniętej sieci rzecznej, dużej liczby obszarów chronionych, czystego powietrza, zabytków i przystępnego klimatu, przydatność gminy dla funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej jest na umiarkowanym lub dobrym poziomie. Zwłaszcza wydaje się być wysoka do celów rekreacyjno-sportowych – możliwe spływy kajakowe, turystyka rowerowa, wycieczki piesze lub inne, takie jak agroturystyka, związana z występowaniem dużych powierzchniowo gospodarstw rolnych. Wśród możliwych negatywnych czynników można wyróżnić brak obszarów do „leniwego” spędzania czasu i relaksu (brak jezior, plaż, mała baza noclegowa), zła jakość wód powierzchniowych, które nie nadają się do celów kąpieliskowych oraz potencjalne (mało prawdopodobne) zagrożenia ruchami masowymi i lokalnymi podtopieniami od strony rzeki Pasłęki. Ponadto ograniczeniem jest brak połączeń kolejowych przez gminę, wadliwa jakość dróg kołowych oraz brak obszarów, które miałyby funkcje uzdrowiskowe. Aby w pełni wykorzystać potencjał turystyczny regionu należy zapewnić jego trwałość, kluczowe jest jednak zrównoważone zarządzanie i ochrona środowiska. Inwestycje w poprawę jakości wód, rozwój infrastruktury turystycznej oraz świadome planowanie przestrzenne są niezbędne, aby region ten stał się atrakcyjny dla wypoczynku.

6. Określenie ograniczeń wynikających z konieczności ochrony zasobów środowiska lub występowania zagrożeń

W granicach gminy Wilczęta istnieją obszary, które podlegają istotnym ograniczeniom tworząc bariery dla możliwości zagospodarowania. Część tych ograniczeń wynika bezpośrednio z obowiązujących przepisów prawa i nie podlega zmianom w procesie planowania przestrzennego. Pozostałe obszary objęte ograniczeniami zostały wyznaczone na podstawie analiz środowiskowych przeprowadzonych na potrzeby niniejszego opracowania. Wynikające z nich restrykcje mają na celu ochronę zasobów środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców. Obszary te zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10. Obszary ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzeni dla gminy Wilczęta

Rodzaj obszaru		Podstawa wprowadzenia, zakres ograniczeń/cel ochrony
Obszary ograniczeń w zagospodarowaniu, wynikające z przepisów odrębnych	Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na Rzece Pasłęce”	Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 5 stycznia 1970 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody;
		Zakres ograniczeń wynika z Zarządzenia nr 28 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 22 czerwca 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce” – zachowanie naturalnego ekosystemu doliny Pasłęki i specyficznych procesów ekologicznych
	Rezerwat przyrody „Osiek”	Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 10 grudnia 1970 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Obecnie obowiązującym aktem jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Osiek”
		Celem ochrony jest torfowisko wysokie z maliną moroszką (<i>Rubus chamaemorus</i>)
	Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeki Wąskiej”	Uchwała Nr VI/51/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych oraz obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa elbląskiego

		Zakres ochrony przedstawia Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Wąskiej
	Obszar chronionego krajobrazu „Słobicki”	Uchwała Nr VI/51/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych oraz obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa elbląskiego
		Zakres ochrony przedstawia Rozporządzenie Nr 107 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Słobickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu
	Obszar chronionego krajobrazu „Rzeki Baudy”	Uchwała Nr VI/51/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych oraz obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa elbląskiego
		Zakres ochrony przedstawia Rozporządzenie Nr 105 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Baudy
	Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Pastęki”	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wprowadzenia zakazów dotyczących obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego
		Zakres ochrony przedstawia Uchwała Nr XXVI/605/17 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Pastęki.
	Obszar Natura 2000 „Rzeka Pastęka”	Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007) 5043) (2008/25/WE)
		Zakres ochrony przedstawia Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 12 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Rzeka Pastęka (PLH280006)

	Obszar Natura 2000 „Dolina Pasłęki”	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
		Zakres ochrony przedstawia Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków
	Pomniki przyrody	Wyznaczane na podstawie ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r.
		Ustawa o ochronie przyrody ustanawia zakazy i ograniczenia, m.in. zakaz niszczenia, uszkodzania i przekształcania obiektu
	Wody powierzchniowe	Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne
		Zakaz zabudowy w pasie technicznym cieków wodnych i wokół jezior, obowiązek uzgadniania inwestycji z Wodami Polskimi
	Obszary zagrożenia powodziowego	Zakazy i ograniczenia określone na podstawie ltp. 77 ustawy Prawo wodne, zakaz lub ograniczenia zabudowy w terenach zalewowych (według map zagrożenia powodziowego)
		Zgodnie z ltp. 88d ustawy Prawo wodne, każdy region wodny ma obowiązek opracowania i realizacji planów zarządzania ryzykiem powodziowym, które zawierają konkretne ograniczenia i zalecenia w zakresie gospodarowania przestrzennego
	Strefy ochrony ujęć wód i zasobów wodnych	Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, operat przeciwpowodziowy
		Określa się wyznaczanie stref ochronnych, ich rodzaje, 56 ustanawianie, zakazy i ograniczenia
	Obszary leśne	Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach; Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; Ustawa z dnia 28 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
		Zakaz zabudowy na terenach leśnych bez wcześniejszego wyłączenia z produkcji leśnej, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej szkodliwej dla lasów, w lasach ochronnych obowiązuje szczególny reżim ograniczający zabudowę i wycinkę, zakaz przekształcania gruntów leśnych na inne cele na terenach podlegających ochronie

	Gleby	Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych; Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; Ustawa z dnia 28 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
		Zakaz przeznaczania użytków rolnych klas I-III pod zabudowę bez zgody ministra rolnictwa, wymóg uzyskania zgody na odrolnienie gruntów, obowiązek rekultywacji terenów zdegradowanych lub zdewastowanych
	Powietrze	Ustawa z dnia 28 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
		Ograniczenia dla działalności emitującej zanieczyszczenia (itp. spalarnie, zakłady przemysłowe), konieczność uzyskania pozwoleń emisyjnych, tworzenie stref ochrony powietrza – ograniczenia, itp. w ruchu samochodowym
	Obszary górnicze i udokumentowane złoża kopalin	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze
		Zakaz lub ograniczenie zabudowy na terenach, pod którymi występują udokumentowane złoża surowców, obowiązek uwzględnienia złóż w MPZP, przeznaczenie terenu pod zabudowę może zostać zablokowane lub wymaga uzgodnień z właściwym organem, na terenach górniczych obowiązują szczególne zasady zagospodarowania – itp. zakaz budowy budynków mieszkalnych lub konieczność uzyskania dodatkowych uzgodnień z organami nadzoru górniczego, wymagane jest sporządzanie dokumentacji geologiczno-inżynierskich
	Zwierzęta i bioróżnorodność	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
		Zakaz niszczenia siedlisk gatunków chronionych, ograniczenia w prowadzeniu inwestycji na terenach gniazdowania ptaków czy korytarzy migracyjnych
	Tereny bagienne i torfowiska	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane
		Zakaz prowadzenia inwestycji mogących przekształcić stosunki wodne, osuszyć, zniszczyć lub zdegradować torfowisko. Z uwagi na niską nośność gruntu, torfowiska posiadają bardzo utrudnione posadowienie budynków

	Krajobraz i urbanistyka	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym; Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
		Konieczność dostosowania inwestycji do ustaleń MPZP, który uwzględnia elementy przyrodnicze, ograniczenia zabudowy w terenach o wysokich walorach krajobrazowych
	Hałas	Ustawa z dnia 28 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
		Ograniczenia lokalizacji inwestycji generujących hałas (drogi, zakłady przemysłowe) w pobliżu zabudowy mieszkaniowej czy obszarów chronionych
	Odpady i oczyszczanie ścieków	Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne; Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; Ustawa z dnia 28 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dyrektywa 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych; Dyrektywa 2000/60/WE w sprawie ustanowienia ramowej polityki wodnej
		Zakaz składowania odpadów na gruntach nieprzystosowanych, obowiązek zachowania odległości od zbiorników wodnych, siedlisk, ujęć wody itp.
Obszary wskazane do stosowania ograniczeń w zagospodarowaniu, wynikające z cech środowiska	Tereny o wysokiej bioróżnorodności (w tym lasy ochronne)	Siedliska cenne przyrodniczo, takie jak lasy sosnowe, bagienne, łąki i pastwiska wymagają ochrony przed zabudową i inną ingerencją
	Obszary o podmokłym i niestabilnym podłożu oraz grunty torfów	Niestabilne i o słabej nośności grunty powinny zostać wskazane do wykluczenia spod zabudowy. Ewentualnie przed rozpoczęciem prac, należy przeprowadzić badania geotechniczne podłoża i poziomu wód gruntowych
	Obszary o znaczeniu kulturowym i krajobrazowym	Tereny wyróżniające się walorami kulturowymi i krajobrazowymi powinny być objęte szczególnymi ograniczeniami w celu zachowania ich wartości
	Ruchy masowe	Należy mieć na uwadze potencjalne powstanie zagrożenia ze strony lokalnych ruchów masowych
	Strefy ochronne ujęć wód i JCWPd nr 19	Zakaz działań pogarszających stan wód przeznaczonych do spożycia
	Hałas	Zakazy lokalizacji inwestycji generujących hałas i emisje zanieczyszczeń (szczególnie w pobliżu zabudowy i obszarów chronionych)

	Składowanie odpadów	Zakaz składowania odpadów na gruntach nieprzystosowanych; obowiązek zachowania odległości od wód, siedlisk i ujęć wody.

Źródło: opracowanie własne

7. Podsumowanie i wnioski do planu ogólnego

Na etapie planowania zagospodarowania przedmiotowego obszaru, a także w trakcie podejmowania jakichkolwiek działań na tym terenie, należy uwzględnić elementy wynikające z uwarunkowań ekofizjograficznych, które wpływają na rozwój inwestycji, ochronę środowiska oraz zrównoważony rozwój regionu. Najważniejsze czynniki środowiskowe obejmują:

1. Ukształtowanie terenu gminy, finalnie uformowane podczas ostatniego zlodowacenia. Krajobraz ten budują malownicze pagórkowate tereny pokryte gruntami ornymi i lasami znajdujące się głównie na glinach zwałowych, które są poprzecinane wieloma ciekami wodnymi,
2. Rzekę Pastękę wyznaczającą naturalną wschodnią granicę gminy, która stanowi najważniejszy element środowiska przyrodniczego gminy ze względu na występujące w jej dolinie cenne i chronione gatunki roślin i zwierząt,
3. Czyste powietrze rejonu, którego przyczyną jest niska aktywność przemysłu,
4. Obszary chronione w postaci obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody, pomników przyrody, korytarzy ekologicznych oraz lasów ochronnych,
5. Lasy, które zdominowane są przez lasy świeże, wśród których występują głównie drzewa iglaste,
6. Gleby o wysokiej przydatności rolniczej (głównie kompleksy pszenne dobre), ale posiadające dużą kwasowość,
7. Powszechnie występujące torfowiska, które stanowią cenne przyrodniczo obszary (m.in. w obszarze rezerwatu przyrody „Osiek”).

Dla zabezpieczenia oraz poprawy stanu środowiska i życia mieszkańców należy prowadzić działania, głównie w kierunku:

- ochrony wód przed zanieczyszczeniami poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej i ścisłą kontrolę nad odprowadzaniem ścieków, a także poprzez dbałość o szczelność szamb. Ważne jest także racjonalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin. Tworzenie stref buforowych, czyli pasów zieleni przy brzegach rzek, pomaga zatrzymać spływ powierzchniowy. Kluczowa jest również edukacja społeczeństwa

na temat roli czystej wody i sposobów jej ochrony, a także stałe monitorowanie i rekultywacja terenów już skażonych,

- poprawy jakości gleb przez zwiększanie zawartości materii organicznej, stosując kompost, dobrze przefermentowany obornik lub uprawiając nawozy zielone (poplony), które dostarczają próchnicy i składników odżywczych. Istotne jest również regulowanie odczynu gleby, czyli jej pH. Zbyt kwaśną glebę można poprawić poprzez wapnowanie, co zwiększa dostępność składników dla roślin. Aby poprawić strukturę gleby, należy unikać jej nadmiernego zagęszczania oraz systematycznie dodawać do niej materię organiczną. Ważne jest również właściwe nawożenie i stosowanie płodozmianu,
- redukcji niskiej emisji poprzez wymianę starych pieców na ekologiczne źródła ciepła, co znacznie ogranicza szkodliwe dymy. Równie istotne jest ograniczenie spalania śmieci i tworzyw sztucznych oraz promowanie ekologicznych form transportu, takich jak rowery czy pojazdy elektryczne. Kluczowe jest także prowadzenie stałego monitoringu jakości powietrza, wprowadzanie odnawialnych źródeł energii oraz edukacja społeczeństwa na temat zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem,
- prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej, ograniczenia wycinki drzew i sadzenie nowych, wspieranie roli lasu w rekreacji i edukacji,
- zakazu lub ograniczeniu prowadzenia melioracji w obszarach bezpośredniego sąsiedztwa terenów bagiennych i torfowiskowych oraz ograniczenie ich degradacji,
- zachowania walorów krajobrazowych i kulturowych gminy w postaci ochrony historycznych terenów oraz promowania turystyki ekologicznej i rekreacyjnej,
- rozwoju rekreacji, turystyki i bazy noclegowej z zachowaniem zrównoważonego rozwoju i dbałości o cenne przyrodniczo obszary,
- monitorowania zagrożenia suszą, powodzią, pożarami lasów i ruchów masowych (dolina Pastęki),
- rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i drogowej,
- ograniczenia i utrzymywania poziomu hałasu na dopuszczalnym poziomie, np. poprzez wykorzystywanie zielonych ekranów akustycznych przy drogach wojewódzkich),

- Dodatkowych działań, m.in. gmina mogłaby postawić na integrację mieszkańców wokół ekologii, rozwój OZE i retencji wody, poprawę transportu lokalnego oraz edukację środowiskową, co zwiększy atrakcyjność gminy i bezpieczeństwo życia mieszkańców.

W trakcie tworzenia i realizacji planu ogólnego gminy Wilczęta należy mieć na uwadze przedstawione w niniejszym opracowaniu aspekty, uwarunkowania i przedstawione kierunki zagospodarowania przestrzennego w kontekście przyrodniczym w celu zrealizowania założeń określonych w Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.).

Materiały źródłowe

- 1) AD REM Sp. z o.o., Rada Gminy Wilczęta, *Strategia Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2016-2026*, Wilczęta 2016,
- 2) Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Olsztynie, RGLP w Olsztynie, *Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Młynary Obręb Młynary – Program Ochrony Przyrody (Elaborat)*, Olsztyn 2017,
- 3) Dane WODGiK dla gminy Wilczęta,
- 4) Decyzja Wójta gminy Wilczęta NR 1/2025 (RRBOŚ.6220.1.2020),
- 5) Dominiak S., Korona W., Hrybowicz G., Bojakowska I., Kwecko P., Tomassi-Morawiec H., PIG-PIB, *Objaśnienia do mapy geośrodowiskowej Polski 1:50 000, Arkusz Chruściel (60)*, Warszawa 2012,
- 6) Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.UE.L.1992.206.7),
- 7) GIOŚ, *Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie warmińsko-mazurskim Raport wojewódzki za rok 2024*, Olsztyn, kwiecień 2025,
- 8) Hoffmann J., Hoffman M., Emeschajmer O., *Ekoprzestrzeń, Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Wilczęta*, Wilczęta, styczeń 2014,
- 9) Kistowski M., *Ocena odporności środowiska na degradację oraz jego zdolności do regeneracji*, Towarzystwo Urbanistów Polskich, Warszawa 2003,
- 10) Komorowski J., Wrześniewski M. *Program Ochrony Środowiska Gminy Wilczęta na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2019*, Wilczęta, kwiecień-maj 2013,
- 11) Krogulec E., Wierchowicz J., Bojakowska I., Kwecko P., Tomassi-Morawiec H., Hrybowicz G., PIG-PIB, *Objaśnienia do mapy geośrodowiskowej Polski 1:50 000, Arkusz Dobry (96)*, Warszawa 2012,
- 12) Lubowiecki W., Państwowy Instytut Geologiczny, *Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, Arkusz Dobry (0096)*, Warszawa 1998,
- 13) Magier J., Państwowy Instytut Geologiczny, *Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, Arkusz Chruściel nr 60*, Warszawa 1998,
- 14) Matuszkiewicz J.M., *Geobotanical regionalization of Poland (Regionalizacja geobotaniczna Polski)*, IGI PAN, Warszawa 2008,

- 15) Matuszkiewicz J.M., *Potential natural vegetation of Poland (Potencjalna roślinność naturalna Polski)*, IGiPZ PAN, Warszawa 2008,
- 16) Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.), *Regionalna geografia fizyczna Polski*, Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań 2021,
- 17) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. 2002 nr 155 poz. 1298),
- 18) Tomczyk A.M., Bednorz E., *Atlas klimatu Polski (1991-2020)*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2022,
- 19) Urząd Gminy w Wilczętach, *Raport o stanie gminy Wilczęta*, Wilczęta 2024,
- 20) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.),
- 21) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.),
- 22) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647),
- 23) Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82),
- 24) Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2000 r., Nr 109, poz. 1157),
- 25) Zarząd powiatu braniewskiego, *Program ochrony środowiska powiatu braniewskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem kierunków działań na lata 2012-2015*, Braniewo, grudzień 2008.

Źródła internetowe:

- 26) aPGW, dane przestrzenne IIaPGW (geobaza i warstwy SHP), <https://apgw.gov.pl/pl/III-cykl-materialy-do-pobrania> [dostęp z dn. 28.08.2025],
- 27) Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>,
- 28) CBDG Otwory wiertnicze, <https://otworywiertnicze.pgi.gov.pl/results> [dostęp z dn. 27.08.2025],
- 29) GDOŚ, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf> [dostęp z dn. 29.08.2025]
- 30) <https://www.geoportal.gov.pl/>,
- 31) Karty charakterystyk JCWP, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe> [dostęp z dn. 02.09.2025],

- 32) Nadleśnictwo Młynary, Charakterystyka Nadleśnictwa,
<https://mlynary.olsztyn.lasy.gov.pl/lasy-nadlesnictwa> [dostęp z dn. 27.08.2025],
- 33) Passaria.org, Opis rzeki Pasłęki, <https://passaria.org/opis-rzeki-pasleki/> [dostęp z dn. 28.08.2025],
- 34) PIG-PIB, Geologiczno-inżynierska mapa Polski 1:300 000, <https://geolog.pgi.gov.pl/> [dostęp z dn. 04.09.2025],
- 35) PIG-PIB, MIDAS, <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/start> [dostęp z dn. 25.08.2025],
- 36) Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wilczeta#rejestr-regon,
- 37) Visit Olsztyn, Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce”,
<https://visit.olsztyn.eu/place/2661/rezerwat-przyrody-ostoja-bobrow-na-rzece-paslece>
[dostęp z dn. 29.08.2025],
- 38) WUOZ w Olsztynie, <https://www.wuoz.olsztyn.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow> [dostęp z dn. 01.09.2025].

Spis rysunków

Rys. 1. Położenie gminy Wilczęta na tle Polski (1), województwa warmińsko-mazurskiego (2) i powiatu braniewskiego wraz z sąsiadującymi gminami (3).....	7
Rys. 2. Położenie gminy Wilczęta na tle mezoregionów znajdujących się w makroregionie Pobrzeża Gdańskiego	9
Rys. 3. Hipsometria gminy Wilczęta	10
Rys. 4. Wody powierzchniowe gminy Wilczęta wraz z podziałem na JCWP RW.....	14
Rys. 5. Struktura kompleksów przydatności rolniczej gleb na terenie gminy Wilczęta.....	19
Rys. 6. Położenie gminy Wilczęta na tle mapy regionów geobotanicznych Polski, Arkusz A3 .	20
Rys. 7. Zmiana liczby ludności na terenie gminy Wilczęta w okresie lat 2000-2024.....	24
Rys. 8. Infrastruktura transportowa na obszarze gminy Wilczęta	26
Rys. 9. Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na Rzece Pasłęce” w granicach gminy Wilczęta ..	29
Rys. 10. Rezerwat przyrody „Osiek” w granicach gminy Wilczęta.....	30
Rys. 11. Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeki Wąskiej” w granicach gminy Wilczęta	31
Rys. 12. Obszar Chronionego Krajobrazu „Słobicki” w granicach gminy Wilczęta	31
Rys. 13. Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeki Baudy” w granicach gminy Wilczęta	32
Rys. 14. Obszar Chronionego Krajobrazu „Rzeki Pasłęki” w granicach gminy Wilczęta	33
Rys. 15. Obszar Natura 2000 „Rzeka Pasłęka” wraz z siedliskami przyrodniczymi w granicach gminy Wilczęta.....	34
Rys. 16. Obszar Natura 2000 „Dolina Pasłęka” w granicach gminy Wilczęta	35
Rys. 17. Rozmieszczenie pomników przyrody na terenie gminy Wilczęta	36

Rys. 18. Występujące korytarze ekologiczne w granicach gminy Wilczęta	37
Rys. 19. Rozmieszczenie lasów ochronnych w granicach gminy Wilczęta.....	38
Rys. 20. Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Wilczęta	50
Rys. 21. Profil terenu gminy Wilczęta w orientacji S-N	56
Rys. 22. Wydzielenia i warunki budowlane gruntów	57

Spis tabel

Tabela 1. Złoża kopalin w gminie Wilczęta	11
Tabela 2. Otwory wiertnicze na terenie gminy Wilczęta.....	16
Tabela 3. Struktura gruntów rolnych na terenie gminy Wilczęta w roku 2020	22
Tabela 4. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy Wilczęta na stan z 2023 roku	23
Tabela 5. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Wilczęta (z wyłączeniem pomników przyrody).....	28
Tabela 6. Zabytki nieruchome wchodzące w skład Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Wilczęta	39
Tabela 7. Klasy strefy warmińsko-mazurskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskanych w ocenie za 2024 rok z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi i roślin.....	42
Tabela 8. Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu braniewskiego na przestrzeni lat 2020-2024.....	44
Tabela 9. Charakterystyka JCWP RW na terenie gminy Wilczęta	46
Tabela 10. Obszary ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzeni dla gminy Wilczęta	61